

GIERZWALUWEN IN FRYSLÂN 2011

Provinciale tellingen 2011
Plaatselijke kolonietellingen 2003-2011
Broedresultaat kunstmatige nestgelegenheid 2003-2011

Caf é 1804, Essen, B. Foto: Jochem Kühnen. Zie toelichtingen in bijlage 1.

Commissie Broedzorg BFVW, 11 januari 2012

Inhoud

Samenvatting	3
Hoofdstuk 1. Broedseizoen 2011	4
Hoofdstuk 2. Resultaten in kunstnesten	5
Hoofdstuk 3. Provinciale telling 2011	10
Hoofdstuk 4. Resultaten per Vogelwacht	14
Hoofdstuk 5 Werkplan Cie. Broedzorg 2012	24
Hoofdstuk 6. Meer over Gierzwaluwen	25
Bijlage 1. Toelichting voorpagina	26
Bijlage 2. Tabel dakpanhufjes	28
Bijlage 3. Apus apus in het Rijk der dieren	29
Bijlage 4. Formulier kunstnestbezetting	30
Bijlage 5. Handleiding provinciale telling	32

GIERZWALUWEN IN FRYSLÂN 2011

Uitgave: Bond Friese Vogelwachten, BFVW op info@bfvw.nl

Koaidyk 8c 9264 TP Earnewâld 0512 – 539 750

Commissie Broedzorg op broedzorg@bfvw.nl

Auteur: Jaap Langenbach op gierzwaluw@bfvw.nl

Datum: 11 januari 2012

Samenvatting

In 2003 is Commissie Broedzorg van de BFVW gestart met speciale aandacht voor de Gierzwaluw. De VogelWachten werden ondersteund bij onderzoek naar broedplaatsen, het beschermen daarvan en het beschikbaar stellen van kunstmatige nestgelegenheden. In 2011 is opnieuw veel aandacht besteed aan de Gierzwaluw. Eind mei 2011 werd gestart met de publicatie van een verslag over de activiteiten en resultaten over de jaren 2003 t/m 2010. In het voorliggende verslag 2011 is dat verslag verbeterd en aangevuld met de resultaten van broedseizoen 2011 en de resultaten van een provinciale gierzwaluw telling.

Broedseizoen 2011

De aankomst van veel vogels raakte sterk vertraagd door slecht weer in Portugal-Spanje. Pas aan het eind van de 1^e week van mei arriveerden grotere aantallen in de kolonies. De record-natte zomer maakte het voor de vogels vaak erg moeilijk bij de jacht op insecten. Dit weer schopte ook de provinciale tellingen soms flink in de war.

Kunstnesten

De gemiddelde bezettingsgraad in kunstmatige nestgelegenheden steeg een fractie van 8,2% in 2010 naar 8,8% in 2011. Het lijkt een te verwaarlozen verschil maar kan toch gezien worden als een bevestiging van de wetenschap dat dergelijke nestgelegenheden zeer geleidelijk ontdekt en in gebruik genomen wordt.

Gierzwaluwwerk van 40 Friese VogelWachten 2010-2011

	Aantal Wachten		Aantal beschikbaar		Aantal benut door Gierzwaluw	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011
Provinciale tellingen	-	20	-	-	-	-
Eigen kolonietelling	22	15	-	-	-	-
Dakpanhuifjes	17	18	595	596	62 (10%)	66 (11%)
Nestkasten	10	11	111	119	7 (6%)	9 (8%)
Neststenen	10	11	139	151	0	1
TOTAAL			845	866	69 (8,2%)	76 (8,8%)

Provinciale tellingen

In 2011 werd gestart met een provinciale telling in de provincie Fryslân om iets te weten te komen over het verloop van het broedbestand. De Gierzwaluw ontbreekt nog steeds in de jaarlijkse Vogelbalans. Het is een eenvoudige steekproeftelling waarbij rond 9 uur in de avond het maximaal aantal aanwezige vogels gedurende 5 minuten wordt geteld. Er werden vier telperioden van elk 5 dagen georganiseerd. Er konden 130 telpunten worden benut. Tijdens 388 tellingen werden in totaal 6.581 vogels genoteerd.

Conclusies

- Gierzwaluwen zijn vrij lastig in kunstmatige nestgelegenheden te lokken. Het kan jaren duren, dat blijkt uit de Friese ervaringen maar ook uit veel projecten in de rest van het land. Maar inmiddels weten we ook hoe de kans op benutting aanzienlijk vergroot kan worden. Zo is het van groot belang als de nieuwe nestplek dicht in de buurt komt van traditionele, natuurlijke nestplaatsen (bestaande of te vervangen). Maar ook de technische uitvoering (model, situering) van dakpanhuifje, neststeen of nestkast en de toepassing van lokgeluiden is van belang. Op nieuwe locaties kan bezetting bevorderd worden door het afspelen van geluiden van soortgenoten.
- Tellen van aantallen vogels / broedplaatsen / invliegopeningen geeft alleen lokaal inzicht in het verloop van de broedvogelstand als dat op een systematische manier en over vele jaren herhaald wordt. De oorzaken van geconstateerde voor- of achteruitgang zijn daarmee nog niet opgehelderd. De telresultaten van de afgelopen jaren geven geen inzicht in het verloop van de broedvogelstand in Friesland omdat op te veel uiteenlopende wijzen en te onregelmatig is geteld. De opgedane kennis is echter van groot belang bij het lokale beschermingswerk van de Vogelwachten.

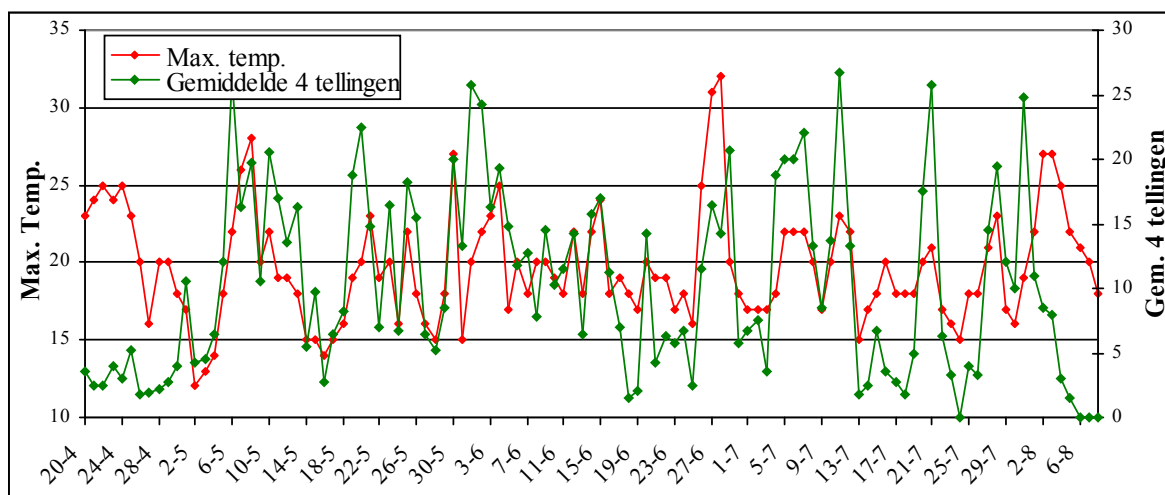
- De gierzwaluw komt nog steeds niet voor in de landelijke Vogelbalans. Hij is bijzonder in zijn gedrag en lastig te tellen. Het lijkt echter redelijk te veronderstellen dat het vernielen van traditionele broedplaatsen door sloop en renovatie tot achteruitgang leidt. Nog veel te vaak wordt de (wettelijk verplichte) vervangende broedgelegenheid niet, onvoldoende of ondeskundig verzorgd. Maar daken verouderen ook en er worden nieuwe natuurlijke broedplaatsen gevonden. Ook andere factoren zoals klimaatverandering, grootschalige weersontwikkeling en omstandigheden in de overwinteringsgebieden zijn van invloed op aanwezigheid en broedresultaat.
- De provinciale telling op 130 telpunten in 2011, bedoeld om inzicht te krijgen in het verloop van de (broed)vogelstand op provinciaal niveau, was een succes. Gebleken is dat met deze eenvoudige telling (vooral in de wat kleinere kolonies) een objectief beeld van het aantal aanwezige vogels verkregen kan worden. Er is belangrijke ervaring opgedaan met de invloed van het weer. De telling is een aanvulling op de plaatselijke kennis van het voorkomen van de soort. De jaarlijkse herhaling moet op den duur informatie opleveren over voor- of achteruitgang.

1. Broedseizoen 2011

De eerste Gierzwaluw van 2010 werd in Nederland op 21 maart gesignaleerd, overvliegend noordoost bij Waddinxveen. Nog geruime tijd blijft het daarna bij schaarse meldingen van overvliegende vogels. De eerste waarneming in Fryslân werd op 6 april gemeld met 2 vogels "ter plaatse" bij Camping De Pomp in het Lauwersmeergebied. Dat was erg vroeg, en de 5e Nederlandse waarneming. De tweede Friese waarneming kwam uit Workum bij Camping It Soal op 16 april. Vanaf 18 april neemt het aantal meldingen van lokale kolonievogels gestaag toe. De gebruikelijke piek in het aantal waarnemingen was op 30 april als iedereen tijd heeft om naar boven te kijken. Dat leverde ruim 6.000 gemelde lokale exemplaren op.

Bij de dagelijkse telling in Woudsend door Jaap Langenbach (vier keer per dag om 8, 12 18 u. en een half uur voor zonsondergang) werd goed duidelijk hoe de aanwezige aantallen afhangen van het weer.

Woudsend. Maximum dagtemperatuur en aantal vogels (gemiddelde van vier dagtellingen)

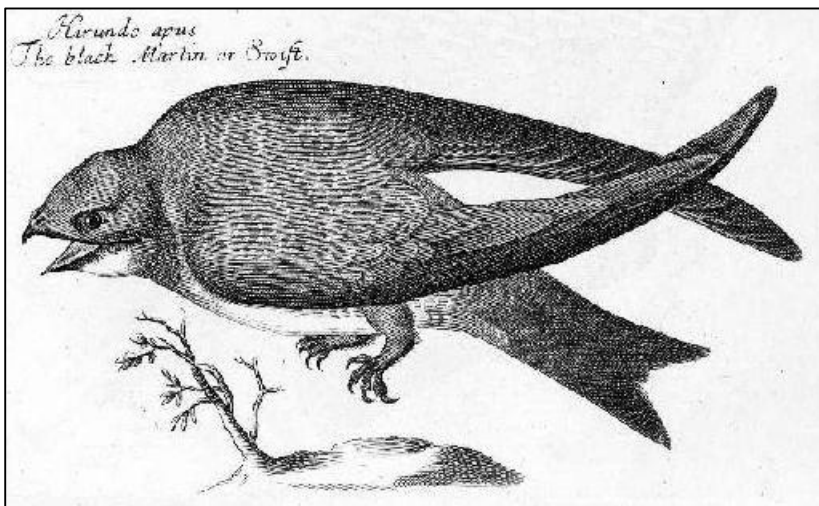

Na aankomst van de eerste vogels op 20 april blijven de aantallen nog 1,5 week laag. De intocht is flink vertraagd door slecht weer in Spanje en Portugal. Ook een aanhoudende strakke oostenwind eind april in Nederland schijnt een rol gespeeld te hebben. Maar op 30 april worden in Breskens op de trektelpost grote aantallen gierzwaluwen gezien. Men telt er 8.277. Op 1 mei zijn het er 4.300 en op 3 mei 2.300. In Woudsend nemen dan de aantallen ook snel toe. Het wordt een erg droog en vrij warm voorjaar maar begin juni begint een natte, koude en bewolkte zomer. De aantallen variëren bijna 1 : 1 met de temperatuur. Vooral in juli is het verband erg sterk. De niet-broeders komen bij beter weer terug van wat verder weg gelegen foerageergebieden. Tijdens slecht weer blijven de broeders 's morgens lang op de nesten en moeten veel en ver vliegen voor voedsel. Vanaf 30 juli namen de aantallen vrij plotseling zeer sterk af. Twee warme dagen van 27 graden mochten niet baten, ze hielden het voor gezien en op 5 augustus wer-

den 's avonds voor het laatst de dagelijkse vogels boven het dorp gezien (4). Daarna alleen nog een enkele vogel op 16 augustus. In 2010 werden tot 18 augustus nog regelmatig enkele vogels gezien.

Het weer was ook lastig voor de gehouden Provinciale tellingen. Diverse teldagen moesten verschoven of uitgesteld worden en een aantal dagen kon niet benut worden.

Mogelijk de eerste accurate tekening van een Gierzwaluw (nu *Apus apus* genoemd), Francis Willoughby, 1676, UK. Hier nog gerekend tot de echte zwaluwen (*Hirundo*), maar de huidige Engelse benaming (Swift) was er ook al.

2. Broedresultaten in kunstmatige nestgelegenheid

Voor de gegevensverzameling 2011 werd een apart formulier gemaakt voor neststenen, dakpanhuifjes en nestkasten. Vooral gezien de matige resultaten in 2003-2010 werd vooral gevraagd naar mogelijke oorzaken van de niet-benutting en kenmerken van de situatie rond de nestplekken die een verklaring zouden kunnen geven. Daar is echter erg weinig respons op gekomen. Men beperkte zich veelal tot een opgaaf van de aantallen beschikbare eenheden en de bezetting.

In 2011 werd het projectenbestand uitgebreid met een nestkastproject in Woudsend en een neststeenproject in St. Nicolaasga. In de bezetting veranderde erg weinig. In Grou raakte voor het eerst na 4 jaar een huifjesproject bezet met het 1^e broedpaar en in Sexbierum raakte na vele jaren toch nog twee van de vijf kasten bezet. In Oosterwolde raakte de 1^e van totaal 151 ons bekende neststenen bezet. Enige cijfers uit vorige jaren zijn gecorrigeerd.

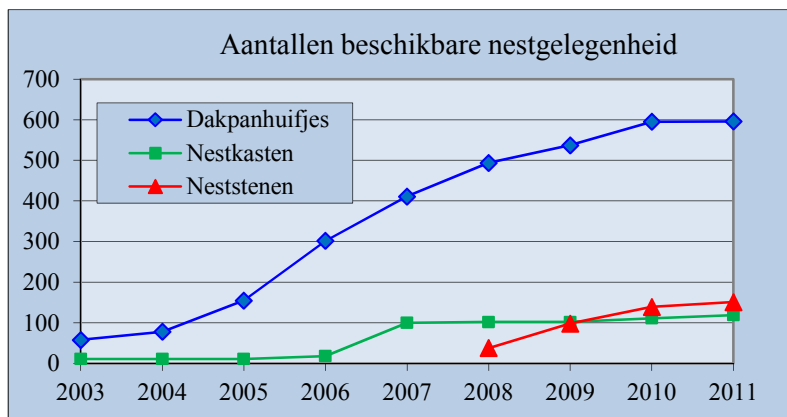
Hieronder in tabel en grafiek een samenvatting van de gegevens over de jaren 2003 t/m 2011. Voor de 8 projecten bij 7 Wachten die geen informatie opgaven, is aangenomen dat de bezetting gelijk was aan die in 2010. Gezien het verleden en de ontwikkeling bij de overige projecten lijkt dat een verantwoorde aanname. In de overzichtstabellen zijn ze met een rood getal gemerkt.

Aantal Wachten, beschikbare en bezette nestgelegenheid.

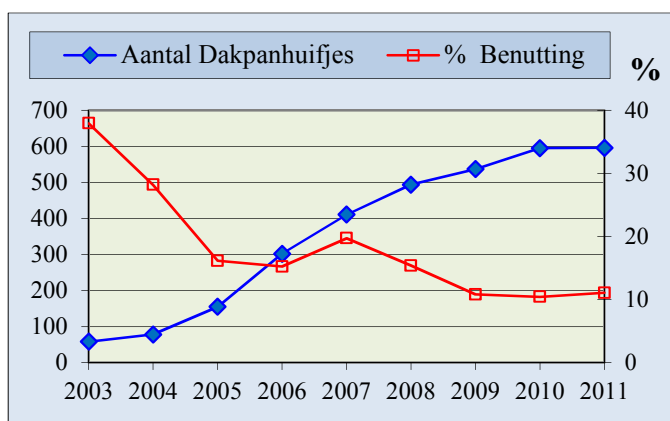
	Aantal Wachten		Aantal beschikbaar		Aantal benut door Gierzwaluw	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011
Dakpanhuijjes	17	18	595	596	62 (10%)	66 (11%)
Nestkasten	10	11	111	119	7 (6%)	9 (8%)
Neststenen	10	11	139	151	0	1
TOTAAL			845	866	69 (8,2%)	76 (8,8%)

Beschikbare aantallen kunstmatige nestgelegenheid, 2003 - 2011

2.1. Dakpanhuijjes

Een dakpanhuijje moet na renovatie van een dak niet meer dan 2 pannen verwijderd van het oude nest komen te liggen. Ligt de pan verder weg dan zullen de vogels die pan niet of bij hoge uitzondering weten te vinden, ook al omdat de vorm van de opening anders is dan ze gewend zijn. Sinds 2003 zijn ruim 600 (dakpan)huijjes geplaatst. Een aantal is weer verwijderd door het afbreken van huijjes en een aantal is verwijderd omdat de positie op de pan ondeugdelijk was (gevaar voor beklemd raken van vogels). In 2011 werden 66 van de 596 huijjes door Gierzwaluwen benut.

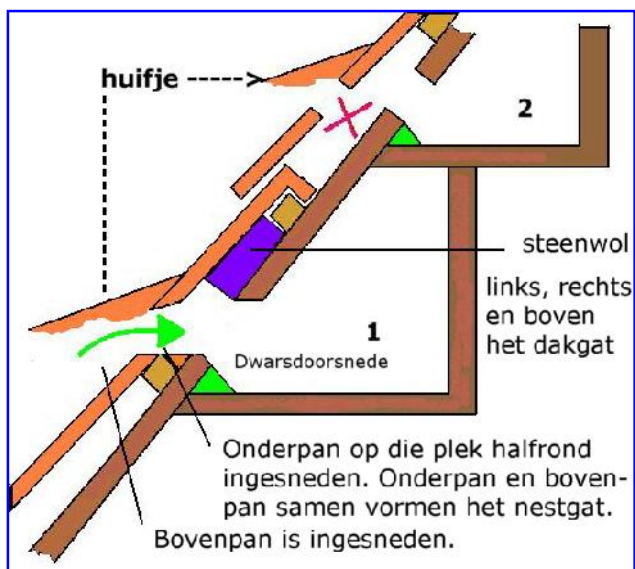

Slechts in een enkel geval werden huijjes benut op een nieuwe locatie waar voorheen geen Gierzwaluwen broedden (Garyp). In alle andere gevallen werden ze alleen benut als ze geplaatst werden op nagenoeg exact dezelfde plek waar voorheen gebroed werd. Een goed voorbeeld is de Haghakerk in Heech, waar alle nestlocaties tijdens de dakrenovatie gemarkeerd werden.

Maar ook dan is er nog geen garantie voor succes. Ook de technische uitvoering kan benutting verhinderen, zoals een onjuiste (b.v. te hoge) positie van het huijje op de pan. De kerk in Heech is een goed voorbeeld van hoe het

moet. Vanaf de straat kan men zien dat de huifjes onderaan de dakpan zijn geplaatst, waarbij de “drempel” gelijk met de panlat uitkomt. Onderstaande tekening kan dit verduidelijken.

Fout (boven) en goed geplaatste ingang naar inpandige nestkast.

Bij het bovenste huifje kan de vogel er niet goed in. Hij moet eerst een gat overbruggen. En als hij er al in komt, kan hij niet meer terug. Groen en paars zijn noodzakelijke opvullingen. De onderste ingang is niet een huifje maar een bewerkte dakpan die zoveel mogelijk lijkt op natuurlijke, bekende ingangsvormen. (In de tekening ontbreekt de tengel tussen panlat en dakbeschoot) Tekening: Harm Peters, Arcen.

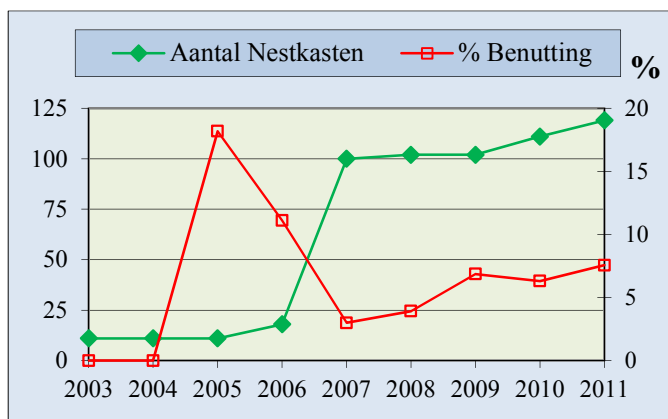
2.2. Nestkasten

Nestkasten kunnen aan de buitenkant van gebouwen (onder dakgoten is gunstig) worden opgehangen, maar ook inpandig achter het dakbeschoot of tegen een binnenmuur. Toegang kan dan verschaft worden door een dakpan-huifje op het dak of een gat in de muur met een poortje door de spouw. De meeste kans op succes is er als vorm en structuur van de toegang lijkt op de natuurlijke ingangen die de kolonie kent. In plaats van een huifjespan is het daarom beter om een dakpan scheef te leggen of zo te bewerken (een hoekje er uit zagen) dat het lijkt op die scheefliggende pan waar de vogels kennis van hebben. En als er veel achter een wat omhoog gebogen loodslab naar binnen wordt gegaan is het goed om die loodslab na te bootsen. Zie bij Vogelwacht Woudsend voor een succesvol voorbeeld.

Bij ingangen onder de dakgoot (komt veel voor bij kerken) met een broedplek op de muurplaat, ligt het voor de hand om de (speciaal aangepaste) kasten onder de dakgoot, ter plaatse van de natuurlijke ingangen te hangen, zie een voorbeeld in Tjalleberd.

De enige manier om broeders op nieuwe locaties sneller dan natuurlijk te pakken te krijgen is het (langdurig) afspelen van lokgeluiden. Of als er eerst een spreuw in nestelt. Die kan dan de weg wijzen voor de gierzwaluw.

Aantal beschikbare nestkasten en percentage benutting 2003-2011

Van de 119 beschikbare nestkasten in 2011 waren er 9 (8%) bezet door Gierzwaluwen. In Boijl is te zien dat het drie jaar heeft geduurd voordat 1 van de 5 kasten bezet raakte, terwijl op 30 meter afstand de dichtstbijzijnde natuurlijke broedplaatsen zijn. Ook in Joure moest jaren op de eerste bezetting gewacht worden.

Het beeld wordt verder sterk bepaald door de 80 kasten in Kollum e.o. Aan de kasten ligt het niet dat ze niet bezet zijn. Het is het beproefde model Zeist-2, door vrijwilligers van de Wacht gebouwd. Dit jaar werd bij een huis met drie kasten getracht de giertjes met lokgeluiden in de kasten te krijgen maar dat had nog geen resultaat. Ze waren de ingangen achter kantpannen (nog geen meter van een nestkast verwijderd) gewend en bleven de nestruimte op de muur daarachter gebruiken.

Aantal beschikbare en bezette nestkasten per Wachtgebied

(rode cijfers = geen opgave / geen controle)

Wacht	Nestkasten	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Akkrum	Aantal							1	1	1
	Bezet							1	1	1
Boyl	Aantal				5	5	5	5	5	5
	Bezet				0	0	0	1	1	1
Donkerbroek	Aantal	2	2	2	4	4	4	4	4	6
	Bezet	0	0	2	2	3	4	3	4	4
Dronrijp	Aantal	1	1	1	1	1	1	1	1	1
	Bezet	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gaastmeer	Aantal					1	1	1	1	1
	Bezet					0	0	0	0	0
Heerenveen	Aantal								9	9
	Bezet								0	0
Heeg	Aantal						2	2	2	2
	Bezet						0	0	0	0
Joure	Aantal	3	3	3	3	4	4	4	4	4
	Bezet	0	0	0	0	0	0	1	1	1
Kollum	Aantal						2	2	2	2
	Bezet						0	2	1	0
Koudum	Aantal					80	80	80	80	80
	Bezet					0	0	0	0	0
Sexbierum	Aantal	5	5	5	5	5	5	5	5	5
	Bezet	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Woudsend	Aantal									6
	Bezet									1
Totaal kasten		11	11	11	18	100	102	102	111	119
Totaal benut		0	0	2	2	3	4	7	7	9

2.3. Neststenen

Neststenen worden ingemetseld in spouwmuren. Uit ervaringen in den lande is bekend dat benutting vooral plaatsvindt op locaties waar al eerder gierzwaluwen gebroed hebben. Plaatsing is dus vooral zinvol in nieuwe gebouwen op de plaats van een gesloopt gebouw waar gebroed werd. Maar ook dan is zorgvuldige plaatsing, die zoveel mogelijk lijkt op de oude broedgelegenheid, van groot belang. Als de oude broedplaats onder de dakgoot was moeten de stenen zo dicht mogelijk in de buurt ook onder de dakgoot worden geplaatst. Werken met lokluiden van soortgenoten vergroot de kans dat de nestplaatsen gevonden worden aanzienlijk, maar ook dan is het belangrijk dat er zoekende vogels in de buurt zijn.

Hieronder staat het overzicht van de neststeenprojecten per wachtgebied. Van de totaal beschikbare 151 stenen raakte er tot nu toe slechts eentje bezet in een seniorenflat van Oosterwolde.

De stenen zijn vooral geplaatst op nieuwe gebouwen. De gekozen locaties zijn niet altijd optimaal (niet op plaatsen waar al kolonies zaten/zitten) . Wel is het zo dat het om relatief nieuwe projecten gaat. Het is niet uitgesloten dat de stenen op een aantal locaties in de komende jaren alsnog bezet raken.

Beschikbare en bezette neststenen 2003-2011

(rode cijfers = geen opgave / geen controle)

VogelWacht	Neststenen	2008	2009	2010	2011
Franeker Appartementengebouw	Aantal neststenen		32	32	32
	Bezete		0	0	0
Harlingen Flat Zuiderhaven	Aantal neststenen		8	8	8
	Bezete		0	0	0
Heeg Nieuwe School	Aantal neststenen	18	18	18	18
	Bezete	0	0	0	0
Hurdegaryp Nieuwe school	Aantal neststenen			19	19
	Bezete			0	0
IJlst App. Eebracht	Aantal neststenen			4	4
	Bezete			0	0
Koudum	Aantal neststenen			4	4
	Bezete			0	0
Oosterwolde Seniorenflat	Aantal neststenen		10	10	10
	Bezete		0	0	1
Rinsumageest Nieuwe school	Aantal neststenen			18	18
	Bezete			0	0
Stiens Grote kerk	Aantal neststenen		10	10	10
	Bezete		0	0	0
St. Nicolaasga Apartementengeb.	Aantal neststenen				12
	Bezete				0
Wommels Nieuwe School	Aantal neststenen	20	20	20	20
	Bezete	0	0	0	0
Totaal neststenen		38	98	139	151
Totaal bezete		0	0	0	1

Gemiddelde broedcyclus Gierzwaluw in nestkasten, 2005-2010

(Resultaten cameraproject GBN, Rick Wortelboer, Gierzwaluwenbulletin 2011-1)

Aankomst 1e ouder	1 mei
1 ^e ei	18 mei
Gemiddeld aantal eieren	2,5
1 ^e jong uit ei	9 juni
1 ^e jong uitgevlogen	21 juli
Laatste jong uitgevlogen	23 juli
Vertrek laatste ouder	27 juli

3. Provinciale tellingen

Sinds 2003 werden door Cie. Broedzorg de telresultaten van lokale kolonies van de aangesloten VogelWachten verzameld. De resultaten werden in het jaarverslag 2003-2010 samengevat. De telmethoden (en motieven) liepen echter (ook per jaar) sterk uiteen. De verzamelde informatie geeft daardoor geen inzicht in het verloop van het broedbestand. Daarom worden deze niet langer centraal verzameld. In plaats daarvan werd dit jaar voor het eerst de systematische provinciale telling georganiseerd.

Momenteel is niet bekend hoe de Gierzwaluw het doet. In de jaarlijkse vogelbalans van SOVON komt de Gierzwaluw niet voor of staat in de categorie “onbekend”. Er zijn globaal twee systemen mogelijk om toch inzicht te krijgen in het verloop van de broedvogelstand.

- systematisch nestplekken onderzoek (zoals in Noordwijk-Binnen, Delft). Dit is erg tijdrovend en alleen lokaal uitvoerbaar door een team van zeer gemotiveerde vrijwilligers met (bijna) wetenschapsambities. Er moeten meerdere kolonies op dezelfde manier onderzocht worden met uiteenlopende (representatieve) kenmerken om uitspraken over het broedbestand in het algemeen te kunnen doen.
- Een groot aantal korte (steekproef)tellingen van aantallen vogels, zoals bij MUS van SOVON, maar dan vaker, op meer punten en doelgericht kijkend naar de Gierzwaluw. De kunst is alleen om voldoende telpunten bezet te krijgen en jaarlijkse herhaling te verzekeren..

De grote achterban van de BFVW met 117 lokale VogelWachten, waarvan er al een stuk of 40 actief zijn met beschermingswerk voor de gierzwaluw, leek een goede basis voor het opstarten van een eenvoudige provinciale, steekproeftelling van aantallen vogels. Er werden vier tellingen georganiseerd op 17 teldagen tussen 2 juni en 22 juli waarbij op 130 telpunten tijdens 388 tellingen totaal 6.581 vogels werden geteld. Alle tellingen zijn digitaal gemeld op de website www.bfvw.waarneming.nl en voor iedereen te bekijken.

In het aparte jaarverslag (20 p. .pdf) over deze tellingen vindt u meer: [Gierzwaluwenwerk BFVW](#) . Hieronder staat een korte samenvatting.

In andere talen

Frysk	- Toerswel, Piipswel, Piperswel, Gierswel, Gûlswel
Nederlânsk	- Gierzwaluw. Steenzwaluw in Brabant en Limburg
Ingelsk	- Common Swift
Dútsk	- Mauerschwalbe
Frânsk	- Martinet noir
Latyn	- Apus apus

3.1. Samenvatting telresultaten

Op de volgende pagina staan de resultaten en weersomstandigheden per teldatum. De voorkeurs teldagen zijn met groen aangegeven. In rood staan de dagen met een duidelijke invloed op de aantallen door (te) slecht weer.

Gierzwaluwellingen Fryslân 2011

	Data	Telpunten	Aantal vogels	Windkracht-B	Windrichting	Gem. Temp	Bewolking	Tellers
1e telling	1-jun	12	120	2,7	NO	15,2	Helder	2
	2-jun	31	511	2,7	NO	17,6	Helder	6
	3-jun	55	962	3,5	NO	18,0	Helder	16
	4-jun	18	168	3,6	NO	15,9	Helder	1
2e telling	14-jun	24	239	1,5	NW	16,8	Helder	6
	15-jun	55	1.119	1,7	W	19,2	Half bew.	15
	16-jun	3	31	4,0	ZW	19,0	Regen	1
	20-jun	30	292	1,0	W	16,9	Half bew.	6
3e telling	30-jun	2	30	3,0	NW	16,5	Regen	1
	3-jul	1	16	3,0	NW	19,0	Helder	1
	4-jul	51	650	1,8	N	15,7	Half bew.	13
	5-jul	30	862	1,0	ZO	21,1	Half bew.	7
	6-jul	12	148	3,3	ZW	17,8	Helder	1
	7-jul	24	400	1,0	ZO	19,8	Half bew.	2
	20-jul	12	402	2,0	N	18,0	Half bew.	2
4e telling	21-jul	15	588	1,9	N	17,0	Half bew.	4
	22-jul	13	43	3,8	NW	15,5	Half bew.	2
	Totaal 1	116	1.761	3,2	NO	17,3	Helder	24
Totaal 2	112	1.681	1,5	W	17,9	Half bew.	24	
Totaal 3	120	2.106	1,6	Var.	18,1	Half bew.	21	
Totaal 4	40	1.033	2,5	N	16,8	Half bew.	7	
	TOTAAL	130	6.581	3,2	Var.	17,3	Var.	26

Toelichtingen

Het doel van de tellingen is om door middel van een steekproeftelling (maximaal aantal aanwezige vogels gedurende 5 minuten, steeds op dezelfde tijd en plaats) een trend te ontdekken, zonder onderscheid te maken naar broeders en niet-broeders. Zie de telhandleiding in de bijlagen.

Er werd door 26 tellers op 130 telpunten een of meerdere keren geteld. Er werden 388 tellingen verricht. Gemiddeld werd elk telpunt 2,9 keer geteld. Rekenen we de 4^e telling niet mee (slechts 40 punten gedaan als gevolg van slecht weer) dan werden gemiddeld 116 telpunten per telling gedaan en werd elk telpunt gemiddeld 3,9 keer geteld. Er werden in totaal 6.581 vogels geteld.

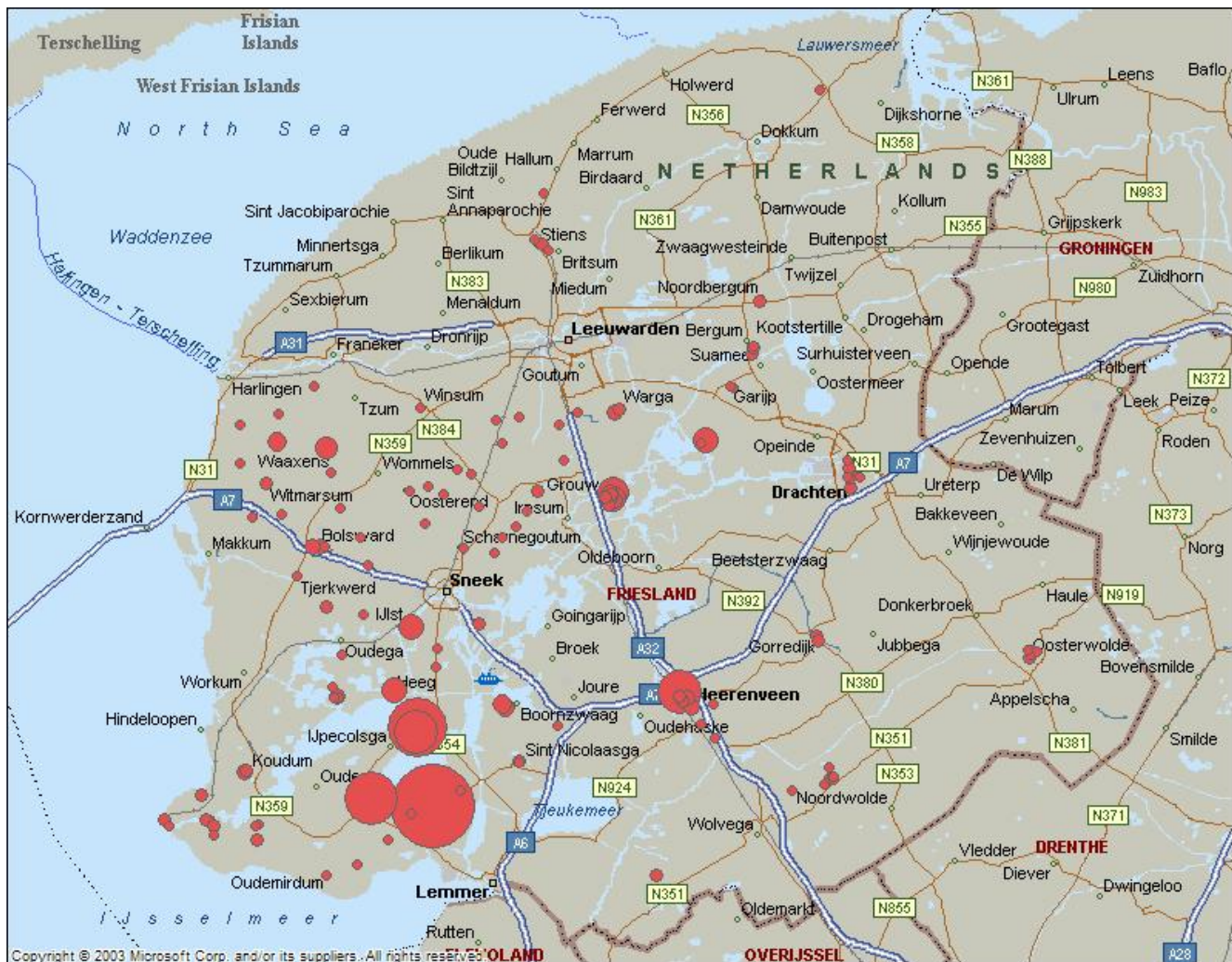
Er moet wat routine worden opgedaan, maar al gauw blijkt dat er dan vrij betrouwbaar een schatting van het aantal aanwezige vogels is te maken. Vooral in plaatsen met kleinere kolonies is dit geen probleem. De aantallen variëren wel maar dit wordt goed opgevangen door te zoeken naar het maximum tijdens de 5 minuten steekproef. Wellicht moeten de vaak veel grotere verzamelvluchten boven grote kolonies bij de analyse buiten beschouwing blijven.

De telling in grotere kolonies is problematischer. Vooral hier kunnen uitzonderlijk grote verzamelvluchten het beeld "verstoren". Telling van de reguliere aantallen is soms erg lastig, vooral als ze in alle richtingen worden gezien. Er is kans op dubbelstellingen en het is vaak niet duidelijk om te bepalen tot welke afstand zichtbare vogels meegeteld moeten worden (overlappende kolonies).

Telpuntenkaart

Alle telpunten zijn verwerkt op een kaart van Fryslân. Het oppervlak van de cirkel is een maat voor het gemiddeld aantal vogels dat bij 1, 2, 3 of 4 tellingen werd gezien.

In Sloten werden de meeste vogels geteld; gemiddeld 103 over vier tellingen met een maximum van 120 bij de 4^e telling. Woudsend werd tweede met gemiddeld 88 (maximum ook 120 bij de 4^e telling) en Balk derde met gemiddeld 83 vogels (maximum 140 bij de 2^e telling).

Telt U ook (weer) mee in 2012 !

Seizoen 2012 wordt spannend ! Dan moet duidelijk worden in hoeverre er een systematisch verschil in aantallen gevonden kan worden. Van groot belang is dus dat de huidige telpunten opnieuw en op dezelfde manier (dus liefst door dezelfde persoon) geteld worden. Maar we willen de betrouwbaarheid nog graag vergroten met meer telpunten. Doe dus ook mee. Kleine moeite, leuk werk en belangrijk resultaat gegarandeerd !

Als u dit jaar nog niet meedeed: aanmelden met opgave van naam en woonplaats kan op gierzwaluw@bfvw.nl. We sturen u dan medio mei 2012 alle info met de handleiding en een lijst met bezette en vacante telpunten. Als u al telde: laat ons even weten als uw E-mail adres is gewijzigd en laat het ook weten als u niet meer beschikbaar bent. Dan kunnen we tijdig voor vervangers op uw punten zorgen. In de hele provincie zijn nog nieuwe tellers welkom, maar vooral in het noorden en oosten.

4. Gegevens per Vogelwacht

In dit hoofdstuk staat per Vogelwacht een samenvatting van de resultaten en ervaringen met kunstmatige broedgelegenheid en (een klein aantal) tellingen van stads-, dorps- of wijkkolonies.

De samenvattingen staan op alfabetische volgorde volgens de plaatsnaam waarin de kolonies / nestkasten zich bevinden.

Er kwamen dit jaar 15 tellingen van plaatselijke kolonies binnen (2010: 22). Broedzorg verzamelt deze gegevens niet meer actief maar organiseert in plaats daarvan de provinciale tellingen. De lokale kolonietellingen zijn van belang voor de plaatselijke kennis van de kolonie, de broedplaatsen en het beschermingswerk.

Akkrum

Jan de Jong in Akkrum exploiteert al enige jaren met succes een nestkast. Meestal wordt de kast eerst door spreuwen of mussen benut maar als die niet tijdig uitgebroed zijn, worden ze half mei verjaagd door de gierzwaluwen. Adres: Ljouwerterdyk 31, Akkrum.

Contact: Jan de Jong op jwdejong@planet.nl.

Akkrum	2009	2010	2011
Aantal nestkastadressen	1	1	1
Aantal nestkasten	1	1	1
Benutte kasten	1	1	1

Bitgum

In Bitgum zit een kleine kolonie die geteld wordt door een schatting te maken van het maximum aantal vogels dat tegelijk boven de dorpskern vliegt.

Er zijn drie nestadressen bekend waar men de vogels ook naar binnen heeft zien gaan. Contact: Jaap Schiphof op jaap.rinske@wanadoo.nl

Aantal vogels	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Bitgum	14	14	20	25	27	26	25	25	15
Bitgummolen									20
Engelum									20

Boazum

In juni 2008 zijn op het dak van de Kerk van Boazum 25 huifjes geplaatst. Er werd al enige jaren niet meer gebroed in de kerk. Tot en met 2011 zijn er geen activiteiten van gierzwaluwen bij de huifjes waargenomen. Er zit geen isolatie op het dak en achter de huifjes is nestmateriaal (stro) aangebracht. Er is niet met lokgeluiden gewerkt. Adres: Protestantse kerk Boazum. Contact: Auke Land op SE595171-T@telfort.nl

Boazum	2008	2009	2010	2011
Adressen met huifjes	1	1	1	1
Aantal huifjes	25	25	25	25
Benutte huifjes	0	0	0	0

Boijl

Bij vijf woonhuizen zijn in mei 2006, op ca. 30 meter afstand van natuurlijke broedplaatsen, nestkasten opgehangen. Sinds 2009 is een nestkast bezet. Op een enkel adres wordt de bezetting met natuurlijke broedplaatsen bijgehouden. Adressen nestkasten: Kerkweg 7, 18, 26, 30 en 41. Contact: B. Nijsingh op fam.nijsingh@hetnet.nl.

Boyl	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aantal natuurlijke nestadressen	1	1	1	1	1	1
Aantal invliegopeningen	1	1	1	2	2	1
Aantal adressen met nestkasten	5	5	5	5	5	5
Aantal nestkasten	5	5	5	5	5	5
Bezet	0	0	0	1	1	1

Donkerbroek

In 2002 zijn 2 nestkasten aan de Melkfabriek in Donkerbroek gehangen. Deze raak-

Donkerbroek	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aantal adressen met nestkasten	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
Aantal nestkasten	2	2	2	2	4	4	4	4	4	6
Aantal kasten bezet	0	0	0	2	2	3	4	3	4	4

ten in 2005 bezet. In 2006 zijn aan een andere kant nog twee kasten opgehangen. Eentje raakte daarvan in 2007 bezet en de tweede een jaar later. In juni 2010 zijn nog twee nestkasten aan de kerk bevestigd die in 2011 nog niet benut werden. Adres: Melkfabriek Donkerbroek en de kerk

Contact: Wietze Meijerhof op W.Meijerhof@telfort.nl.

Drachtster Kompagnie

Elk jaar worden de adressen met natuurlijke nestgelegenheid in het dorp gecontroleerd. Het ene is een woonhuis met nestingen in muurscheuren onder de goot en het andere is de voormalige Pastorie met 3 - 8 natuurlijke nestingen op vier hoeken bij de dakvorsten. Beide adressen worden "al vele jaren" als nestplek gebruikt. In 2011 is er een adres bijgekomen. Het zijn de enige drie nestadressen in het dorp. Voorheen waren er veel meer, met name in een aantal gesloopte hoge gebouwen.

Contact: A. van der Heide, 0511 – 342 033.

Drachtster Kompagnie	2008	2009	2010	2011
Aantal natuurlijke nestadressen	2	2	2	3
Aantal invliegopeningen	3	6	11	12

Dronrijp

Sinds 2005 hangt er een gierzwaluwneestkast die elk jaar door een spreekwoord wordt bewoond. Niet ver er vandaan zitten wel gierzwaluwkolonies. De idee is dat daar plaats genoeg is. De wacht telt met een ploegje in het hele dorp zoveel mogelijk invliegopeningen van natuurlijke nesten achter pannendaken. Gevonden openingen worden het jaar daarop gecontroleerd. Contact: Johannes van der Meer op j.meer520@upcmail.nl

Dronrijp	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aantal natuurlijke nestadressen										
Aantal invliegopeningen	38	36	46	36	46	49	95	89	98	76
Aantal nestkastadressen	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Aantal nestkasten	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Kasten bezet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Earnewâld

Op de NH Kerk van Earnewâlde nestelden tot 2009 gierzwaluwen. Bij de dakrenovatie in 2009 zijn er 20 huifjespannen geplaatst. Deze werden tot en met 2011 wel deels door mussen benut. De giertjes ble-

Earnewâld	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Tal nestadressen, natuurlijk	5	5	4	9	9	13	15	13	
Geschat aantal broedparen	10	5	5	17	16	23	34	29	
Aantal huifjesadressen							2	2	2
Totaal aantal huifjes							25	25	25
Benutte huifjes							0	0	0

ven zoeken naar de oude plekken. Ook 5 huifjes op een woonhuis worden niet benut; ook hier hielden ze de vliegoude route aan. Adressen: P.Miedemaweg 7 (5 huifjes), Tsjerkepaed, NH Kerk (20 huifjes). Contact: Johan de Graaf op garyp@bfvw.nl (Vogelwacht Garyp-e.o.). Roel Wassenaar 0515 - 539 246, telt de invliegers in Earnewâld.

Franeker

In april 2009 werden 32 neststenen ingemetseld in vier appartementsgebouwen in de Professorenbuurt van Franeker. Geen bezetting tot en met 2011. Geen gierzwaluwkolonie voorheen in deze buurt.

Adres: Aan het einde van de Prof. Venemastraat (32 neststenen) en in de Vitringastraat. Contact: vogelwachtfraneke@hetnet.nl

Franeker	2009	2010	2011
Aantal neststeenadressen	1	1	1
Aantal neststenen	32	32	32
Bezet	0	0	0

Gaastmeer

Op 6 adressen zijn sinds 2001 een toenemend aantal van nu totaal 63 huifjespannen (waaronder 5 RBB ventilatiepannen) geplaatst. Deze worden niet benut. Van een aantal is de benutting onbekend. Ook een nestkast aan een voormalige kerk wordt sinds 2007 nog niet benut maar wordt meestal bezet door een spreuuw. De Gierzwaluw broedt wel op een natuurlijke plek in de kerk (op de muurplaat).

Adressen: Munkedijk 10 (1 nestkast aan voormalige kerk), Munkedijk 10 (15 huifjes voormalige kerk), Munkedijk 22 (woonhuis, 4 huifjes), Munkedijk 23 (boerderij, 19 huifjes 2007, dakrenovatie met natuurlijke broeders), Hellingpaed 6 (recreatiewoning, 5 huifjes, bezetting onbekend), J.J. Hofstrjitte 14 en 27 (kerk en woning met resp. 15 huifjespannen en 5 RBB-pannen, een type ventilatiepan).

Naar schatting broedden er in 2011 40 paartjes op 18 verschillende adressen in het dorp. Dit is al enige jaren nagenoeg constant. Contact: Evert Terpstra op ef.terpstra@home.nl

Gaastmeer	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Tal nestadressen, natuurlijk			9			13	20	20	20	18	18
Geschat aantal invliegopeningen			35	35	35	40	45	40	40	40	40
Aantal adressen met nestkasten							1	1	1	1	1
Totaal aantal nestkasten							1	1	1	1	1
Bezette nestkasten							0	0	0	0	0
Tal adressen met huifjespannen	1	1	1	1	1	3	3	6	6	6	6
Tal huifjespannen	5	5	5	5	5	25	25	63	63	63	63
Benutte huifjes	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Garyp

Al in 1986 zijn zes huifjespannen op de Andreaskerk geplaatst, maar deze worden niet benut. Ook twee huifjes sinds 2006 op een woonhuis worden niet gebruikt.

Garyp	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aantal natuurlijke nestadressen	4	4	4	8	9	9	9	8	
Aantal invliegopeningen	9	6	9	14	15	12	14	15	
Aantal huifjesadressen	2	2	2	3	3	3	3	3	3
Totaal aantal huifjes	14	14	14	16	16	16	16	16	16
Benutte huifjes	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Acht huifjes op een ander woonhuis en naastgelegen schuur (sinds 1990) waarschijnlijk ook niet. Het zijn allemaal nieuwe locaties op 50 – 200 meter afstand van “natuurlijke” broedplaatsen. Adressen: Greate Buorren 21, Andreaskerk (6 huifjes), Inialoane 75 (8 huifjes) en Westerein 20 (2 huifjes).

Contact: J. de Graaf op garyp@bfvw.nl (Vogelwacht Garyp e.o.). (zie voor resultaten in Earnewâld aldaar)

Grou

Er zijn grofweg vijf subkolonies in het dorp. De indruk is dat de aantallen teruglopen door renovatie en sloop. Met spijt wordt geconstateerd dat in nieuwbouw geen aandacht is voor vogelhuisvesting.

In 2008 zijn 15 huifjespannen

op een gerenoveerde boerderij gelegd maar die worden niet benut. De gierzwaluwen nestelden op het dak van het huis van de boerderij. In de gerenoveerde Prinsessebuurt zijn in 2009 30 huifjespannen gelegd, waarvan er eentje in 2011 bezet raakte. In de Lijnbaenstraat zijn twee van de drie huifjes bezet.

Contact: Klaas Jan Jongstra op kjongstra@planet.nl en Wieger Sjoerdsma op w.sjoerdsma@chello.nl.

Harlingen

Een belangrijke kolonie zit in het zogenaamde Rode Dorp. Woningbouwvereniging De Bouwvereniging werkt daar aan een (dak)renovatieplan voor 102 woningen en zal zorgen voor vervangende nestgelegenheid. Uit het ecologisch onderzoek bleek dat op minstens 20 adressen op de kopse kanten van de rijtjeswoningen gebroed wordt. Cie Broedzorg adviseert bij de uitvoering van compensatiemaatregelen.

Aan de Zuiderhaven zijn in een nieuwbouwflat (vlak naast een voormalig pand waar gebroed werd) 8 neststenen geplaatst. Tot nu toe is hier nog geen benutting geconstateerd.

Contact: P. de Bruin op 0517 - 414 093 en Harrie Klein op: h.a.klein@home.nl

Harlingen	2009	2010	2011
Neststeenadressen	1	1	1
Totaal aantal neststenen	8	8	8
Benutte neststenen	0	0	?

Heech

Tot 2008 werden in het dorp natuurlijke nestplaatsen geïnventariseerd. Jaarlijks werden naar schatting rond de 100 broedplaatsen geteld. In 2011 is geen gierzwaluwinventarisatie gedaan.

In 2005 moest het dak van de Haghakerk aan de Tsjerkebuorren gerenoveerd worden. Er broedden veel gierzwaluwen. Op advies van het Zwaluwen Adviesbureau (brochure Bouwen voor Gierzwaluwen) zijn toen 25 huijjespannen op de plaats van gevonden nesten gelegd aan de noordoostzijde. Op 15 mei 2011 werd gezien dat er een gierzwaluw naar binnen ging. Er worden ook openingen door mussen gebruikt. Omvang huidige benutting niet bekend.

Op de Hervormde Ichtus kerk aan de Skatting is in 2006 ongeveer hetzelfde gebeurd. Hier waren 80 nestplaatsen en zijn 80 dakpanhuijjes geplaatst op de oude nestplekken. Nestplekken op het zuiden zijn gecompenseerd met huijjes op een noordelijk dakvlak. Direct het volgende jaar werden de eerste huijjes al gebruikt, een stuk of 11.

Er wordt bij de kerken niet meer gecontroleerd op benutting. Samenstellers deze heeft er wel een paar in zien gaan dit jaar.

In 2006 ? zijn op twee woningen aan Skatting 19 (benutting onbekend) en Helling 8 (geen benutting, ondanks 3 jaar werken met lokgeluiden) respectievelijk 5 en 10 dakpanhuijjes geplaatst.

Neststenen / nestkasten

Bij een nieuwe school werden in 2007 18 neststenen in een muur aangebracht en twee in pandige nestkasten geplaatst. Hier is geen benutting geconstateerd. In de gesloopte RK school werd gebroed door Gierzwaluwen.

Adressen : Gereformeerde Haghakerk, Tsjerkebuorren 2 (25 huijjes), Ichtuskerk, Skatting 30 (80 huijjes), Skatting 19 (5 huijjes), Helling 8 (10 huijjes), Nieuwe school, de Jister 19 en 21 (18 neststenen en 2 nestkasten)

Contact: Bert Zijlstra op zijlstra61@zonnet.nl

Heech	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aantal huijjesadressen	4	4	4	4	4	4
Totaal aantal huijjespannen	120	120	120	120	120	120
Benutte huijjes	11	15	15	15	15	15
Tal adressen met nestkasten		1	1	1	1	1
Totaal aantal nestkasten		2	2	2	2	2
Bezette nestkasten		0	0	0	0	0
Tal adressen met neststenen		1	1	1	1	1
Totaal aantal neststenen		18	18	18	18	18
Bezette neststenen		0	0	0	0	0

Heerenveen

In de wijk It Skoatterwâld, zijn aan het Schoterplein in 2009 aan de nieuwbouw van het MFC negen nestgelegenheden aangebracht. Bovenin houten "bienten" zijn negen stenen nestkasten (neststenen, maar niet in een muur) voor Gierzwaluwen gemaakt en mogelijkheden om een webcam aan te sluiten. In 2010 en 2011 zijn de kasten bezet geweest door andere broeders, mogelijk Huismus of Witte Kwikstaart. Adres: Schoterplein 28-29. Contact: Gerard Tamminga op heerenveen@bfiwv.nl WEB: www.dezwaluwwand.nl .

Heerenveen	2010	2011
Aantal nestkastadressen	1	1
Totaal aantal nestkasten	9	9
Benutte nestkasten	0	0

Hurdegaryp

In de muur van de nieuwe school aan de Bodaanstraat in Hurdegaryp zijn in juli 2009 19 neststenen in de **westgevel** geplaatst, niet optimaal dus i.v.m. warmte en wind-regen inslag. Ze werden t/m 2011 niet benut. Dit jaar zat er wel een Pimpelmees in. Vrij dicht in de buurt wordt onder het kerkdak nog wel gebroed.

Contact: Willem Boelens op boelens74@zonnet.nl

Hurdegaryp	2010	2011
Adressen met neststenen	1	1
Aantal neststenen	19	19
Aantal bezet	0	0

Willem schetste een treffend beeld van onze armoedige vogelstand vergeleken met Corsica:

“Wy wiene yn juny mei fakânsje nei Corsica en asto dêr middeis om in oere as twa op in terraske yn doarp of stêd sitst kinst sa no en dan net meilkoar prate, san leven ha de toerswellen. De dakken binne der gruttendiels noch tradisjoneel fansels en der is dêr skynber ek genôch te fretten. Hunderden fleane oer dy hinne, se binne net iens te tellen. Ek de wytgatsjes en de boereswel binne dêr noch talryk. Oeral sjochst de nêsten ûnder goatten, op kezingen en oare plakken. Prachtich om te sjen en te hearren en dan ist hjir sa stadichoan earmoedich oant wurden”.

Idaarderadeel-Nrd. (Wergea e.o.)

Sinds 2004 wordt door regelmatig waarnemen op een beperkt aantal adressen in Wergea een schatting gemaakt van het aantal broedparen. Het aantal (15-25) neemt af door sloop en renovatie. Op twee adressen in Wergea zijn in 2010 10 dakpanhuifjes geplaatst. Deze worden niet benut. Adressen: Kleine Buren 19 en Narderbuorren 4.

Contact: A. Biesterbosch op a.biesterbosch@het.nl

Idaarderadeel-Nrd.	2010	2011
Aantal huifjesadressen	2	2
Totaal aantal huifjespannen	20	20
Benutte huifjes	0	0

IJlst-Oosthem

Van 2003 tot en met 2007 werden door Sjoerd Stilma intensieve zoektochten gedaan naar de natuurlijke nestplaatsen in IJlst, Oosthem, Blauwhuis, Nijesyl, Folsgare en Follega. In Ab-bega werden geen broeders gevonden. De Wacht heeft hier een gedetailleerde administratie van. Sjoerd is echter gestopt maar de Wacht werkt aan hervatting van het werk. In IJlst en de vier dorpen samen lag het aantal t/m 2007 op totaal rond de 280. Ongeveer 70% van de invliegopeningen bevinden zich in IJlst, 20% in Oosthem, 5 % in Blauwhuis, 4 % in Folsgare en 1% in Nyesyl. Een natuurlijke nestplaats op Nyesyl 28 werd in 2011 niet benut.

IJlst-Oosthem	2007	2008	2009	2010	2011
Aantal huifjesadressen	1	1	1	1	1
Totaal aantal huifjespannen	3	3	3	3	3
Benutte huifjes	0	0	0	0	0
Aantal neststeenadressen				1	1
Aantal neststenen				4	4
Benutte stenen				0	0

Dakpanhuifjes

Drie dakpanhuifjes op de Galamagracht worden niet benut. Niet ver er vandaan word wel genesteld en vlakbij is zelfs nestgelegenheid verloren gegaan maar de huifjes werden dus niet als alternatief gevonden of geaccepteerd.

Neststenen

In IJlst zijn aan de noordzijde van een nieuw appartementengebouw aan de Eegracht (Nooitgedagt) vier neststenen ingebouwd. Deze worden niet benut. Geen loggeluiden toegepast. Adressen: Galamagracht 21 (3 dakpanhuifjes). Eegracht (4 neststenen). Contact: Jurjen Frankena op jurjen.frankena@hetnet.nl

Jistrum

In 2007 zijn op de kerk bij de renovatie 94 huifjes geplaatst op de plaatsen waar eerst natuurlijke nesten zaten (94 nesten gevonden!). Vanaf 2007 is er wisselende benutting. Er zijn mogelijk negatieve effecten door gewijzigde temperatuurhuishouding. Adres: Protestantse kerk Jistrum.

In de Schoolstraat worden jaarlijks 3-4 adressen met 5-8 natuurlijke nestplekken geteld.

Contact: Jan van der Sluis op w.sluis42@upcmail.nl (Vogelwacht Eestrum)

Jistrum	2007	2008	2009	2010	2011
Adressen met huifjes	1	1	1	1	1
Aantal huifjes	94	94	94	94	94
Geschat aantal broedparen	32	34	17	23	19
Aantal natuurlijke nestadressen	4	4	4	3	4
Geschat aantal broedparen	8	8	5	6	8

Joure

Op vier adressen hangen totaal acht nestkasten (met totaal 9 broedruimtes). Op drie adressen zitten totaal 22 huifjespannen. Het belangrijkste huifjesadres (ook als voorbeeld van goede omstandigheden voor succes) is H.van Baerdstraat 21/23.

Foto: Bezette huifjes v. Baerdsraat 21 (met poepstreepjes bij de bovenste drie. Aan de andere kant van het pand (westen!) zitten ook 7 huifjes.

Een huis van 1908 waar sinds mensenheugenis gierzwaluwen broedden. In 1998 werden de pannen vernieuwd en 14 huifjespannen geïnstalleerd. Een aantal werd wat aangepast en sinds 1999 broeden er 10-11 paartjes.

Vijf huifjes op Warring 12 worden meestal door drie paartjes benut maar in 2011 raakte het niet tot broedsucces. Na eind mei werd er geen activiteit meer gezien.

Adressen: It Hiem 7 (1 nestkast sinds 2006, nooit bezet geweest), Appelhoflaan 3 (1 nestkast, niet bezet), Gyk 8 (1 nestkast, niet bezet), Warring 12 (6 nestkasten, 1 bezet 2009 t/m 2011), Warring 12 (5 huifjes sinds 1991, ca. 3 broedparen sinds 2001), Schroef 29 (3 huifjes), H.v.Baerdstr. 21/23 (14 huifjes, 11 broedparen, contact: Jan Valk op jan.valk@home.nl). In 2011 zijn geen natuurlijke nestplekken geteld.

Contact: Tonny de Jong op antiton@home.nl <http://www.vogelwachtjoure.nl/>

Joure	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Tal huifjesadressen	1	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Totaal aantal huifjespannen	14	17	22	22	22	22	22	22	22	22	22
Geschat aantal broedparen	10	13	13	13	14	14	14	14	14	14	14
Aantal adressen met nestkasten	3	3	3	3	3	9	9	9	9	9	9
Aantal nestkasten	4	4	4	4	4	5	5	5	5	5	5
Kasten bezet									1	1	1

Joure, Herberg Joure

Bij de renovatie voorjaar 2011 van Herberg Joure, Zijl 1, zijn in juni 2011 5 neststenen geplaatst. Er werd achter dakpannen maar ook achter dakgoten gebroed. De openingen langs kepers zijn dichtgeplakt met strips en de ruimte tussen goten en muur is met planken dichtgemaakt. Helaas zijn de stenen te laag (1,5 meter onder de dakgoot) geplaatst en kunnen minstens 3 van de 5 stenen niet in-/uitgevlogen worden doordat het pand van de burens er voor staat. Het pand moet voor Gierzwaluw als verloren worden beschouwd maar begin 2012 worden op advies van BFWW- Broedzorg mogelijk alsnog nestkasten op bereikbare plekken onder de dakgoten geplaatst, vlakbij de vroegere invliegopeningen.

Herberg Joure, Zijl 1, 5 neststenen sinds juni 2011. Contact: info@herbergjoure.nl.

Joure, Zorgcentrum Theresia

Door sloop van Zorgcentrum St. Theresia (daterend van 1960) zijn december 2011 op het pand nr. 10 minstens 7 broedplaatsen achter de pannen langs nok, kajuit en kepers, verloren gegaan. Het ministerie van EL & I hoefde geen ontheffing van art. 11 van de Flora- en Faunawet te verlenen omdat de voorgestelde vervangingsmaatregelen, "14 tijdelijke nieuwe nestplaatsen in de omgeving en 14 gierzwaluwkasten in de nieuwbouw" voldoende werden geacht als vervangende maatregel. Het ministerie (Dienst Regelingen, DR) verwachtte dat "het aanneemelijk is dat de gierzwaluwen de nieuwe nestgelegenheden direct in gebruik zullen nemen". Cie Broedzorg nam contact op met bouwer Accolade want we moeten EL&I teleurstellen. Snelle bezetting is niet waarschijnlijk en zeker niet als er niet veel aandacht wordt besteedt aan de precieze uitvoering van de compensatie, waarbij de maatregelen goed aansluiten bij de heel speciale broedgewoonten van de vogel. Vooral bij sloop is dat extra lastig omdat vervangende nestplaatsen al gauw veel te ver van de oude plekken komen en niet herkenbaar zullen zijn. Aanvankelijk was het plan

om tijdelijk dakpanhuijjes te plaatsen op een gebouw wat blijft staan, maar dat pand is ongeschikt (te laag en een te kleine dakhelling van minder dan 45 graden). De nieuwbouw komt pas in 2013 beschikbaar. Aan een nieuw gebouw zullen 14 neststenen worden ingemetseld. In overleg met adviesbureau FaunaX, dat het onderzoek deed en het wettelijk traject begeleidt, en Vogelwacht Joure werkt BFVW-Broedzorg, samen met Accolade aan het bedenken en uitvoeren van een goede oplossing.

Zorgcentrum St. Theresia via Jan Kuipers op info@accolade.nl

Vogelwacht Joure: joure@bfvw.nl

Kollum

In de van Riniestraat hangen twee **nestkasten** waar in '09 en '10 werd gebroed, maar in 2011 niet.

Bij een project met 12 nieuwbouwhuizen in de Julia-nastraat zijn, ter vervanging van nesten in de gesloopte huizen, eind mei 2010 24 **dakpanhuijjes** geplaatst door de woningbouwvereniging. Het zou een succes kunnen worden want dit jaar is op twee plaatsen gezien dat er giertjes naar binnen gingen. Er is echter niet veel op gelet. Contact: Hendrik Poortinga op 9291mg8@hetnet.nl

Kollum				
	2008	2009	2010	2011
Tal huijjesadressen			12	12
Totaal aantal huijjespannen			24	24
Geschat aantal broedparen			1	2
Aantal adressen met nestkasten	1	1	1	1
Aantal nestkasten	2	2	2	2
Kasten bezet		2	1	0

Koudum-Hemelum e.o.

De wacht inventariseert en controleert sinds 2004 de **kolonie** van het hele dorp Koudum. Op een dertigtal adressen zitten al enige jaren rond de 70 natuurlijke nesten / invliegopeningen.

Sinds 2004 zijn door sloop en renovatie naar schatting 56 nesten verloren gegaan. Alleen al in 2005 werden zeven van de zesentwintig daken met broeders gerenoveerd waarbij 24 nesten verloren gingen. Bij dreiging van sloop of renovatie worden bewoners en/of bouwers geïnformeerd. Bij (illegale) nestvernietiging wordt de milieupolitie gebeld. De GBN-folder "Bouwen voor Gierzwaluwen" is beschikbaar gesteld op het gemeentehuis van Workum en in bibliotheken. In 2004 is gestart met nestbescherming en het plaatsen van kunstmatige nestgelegenheden.

Er werden totaal 105 **huijjespannen** geplaatst op twaalf verschillende adressen. In 2010 zijn 21 huijjes verwijderd, o.a. omdat ze lekkage gaven en niet door gierzwaluwen bezet waren, zodat er nu nog 84 beschikbaar zijn.

In 2006 zijn **80 nestkasten** (zelfgebouwd, Model Zeist-2) op 14 adressen opgehangen. De nestkasten worden nog nergens bezet. In 2011 is op een adres met lokgeluiden gewerkt maar dit had nog geen resultaat. Op dit en een aantal andere nestkastadressen broeden op 1-2 meter van de kast vandaan vogels via natuurlijke ingangen in kantpannen. In 2011 waren (minstens) 14 kasten bezet door andere vogels (Spreeuw, Huismus, Koolmees).

Neststenen

Via contacten met Woon Friesland zijn in 2009 in een nieuwbouwwijk vier neststenen geplaatst in de Hoofdstraat. Deze werden t/m 2011 nog niet benut.

Adressen-Koudum

Dakpanhuijjes: Hoogstraat 1 (voormalig Het Wapen van Friesland, 10 huijjes), Dammenseweg 6 (21 huijjes), Hoofdstraat 59 (5 huijjes), Bovenweg 3 (5 huijjes), Zwarteweg 26 (5 huijjes, 1 bezet), It Heechhout 18 (3 huijjes). Tjalke van der Walstraat 4 (20 huijjes), Atelier Ooste (10 huijjes op nieuwe schuur in oude stijl), Achter de Tuinen 9 (6 huijjes).

Nestkasten: Oostenveldseweg 13, 15, 17, 19, 21, 23 (10 kasten), Onderweg 32, 34, 36, 40, 42, 50, 52 en 54 (20 nestkasten), Hoofdstraat (4 neststenen).

Adressen-Hemelum: it Leantsje 3 (6 huijjes), (3 + 10 huijjes). Marren 4 (nestkasten)

Contact: Bauke de Jong op baukedejong1@ziggo.nl

Koudum- Hemelum								
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aantal natuurlijke nestadressen	24	28	27	32	31	35	30	34
Aantal openingen / nesten	97	86	71	74	68	71	70	78
Aantal adressen huijjespannen	2	5	11	11	11	11	12	12
Totaal aantal huijjespannen	10	52	92	92	95	95	84	84
Benutte huijjes		3	12	12	5	4	2	4
Aantal adressen met nestkasten				15	15	15	15	15
Totaal aantal kasten				80	80	80	80	80
Bezet				0	0	0	0	0

Noardburgum

Sinds 2003 zijn er natuurlijke nesten in 2-4 panden. Niet alle nest-ingangen zijn echter controleerbaar omdat

Noardburgum	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Tal nestadressen, natuurlijk	2	2	2	3	3	2	4	3	3
Maximum aantal vogels	36	12	14	36	16	30	28	14	18

ze vanaf de weg niet te zien zijn. De koloniegrootte wordt geschat door het aantal vogels te tellen dat maximaal tegelijkertijd (in verzamelvluchten) te zien is. In de tabel staat het aantal vogels. De telmethode (een keer of drie per jaar goed naar de lucht kijken) is elk jaar hetzelfde. Het zijn zeer waarschijnlijk de enige nestadressen in het dorp. Adressen: Scholen Rijksstraatweg 58 en Dr Ypeyalaan 2 en PK Kerk aan de Rijksstraatweg. Contact: Eelke Scherjons op scherjons-klompen@wxs.nl

Oldeholtgade e.o.

In de drie dorpen van het wachtgebied werden in 2011 6 invliegopeningen gevonden: 3 in Nijeholtpade, 2 in Oldeholtgade en 1 in Ter Idsard.

Oldeholtgade e.o.	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Maximum aantal vogels	20	40	35	18	12	16	12

Oosterwolde

In een nieuw appartementengebouw aan de Stationsstraat, op de plaats van een gebouw waar gierzwaluwen broedden, zijn in 2009 10 neststenen in de spouwmuur gemetseld. In 2011 werd er zeker 1 benut. Contact R. Zijlstra op rzijlstra@hotmail.com

Oosterwolde	2009	2010	2011
Aantal neststeenadressen	1	1	1
Totaal aantal neststenen	10	10	10
Benutte stenen	0	0	1

Oosterzee (Vogelwacht Bantega, Echten, Echterbrug/ Delfstrahuizen)

Het aantal broedparen wordt geschat op basis van een telling van de

Oosterzee	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Tal nestadressen, natuurlijk		6	6	6	5	5	6	5	
Geschat aantal broedparen	28	30	38	44	33	32	39	32	33

groep rondvliegende vogels. Er wordt op 5-6 gekende adressen gebroed in de dorpen Bantega (1), Echten (2) en Echterbrug/Delfstrahuizen (2-3).

Niet alle nestplekken zijn bekend. Contact: Dhr. A. Fabriek op a.fabriek@wanadoo.nl

Rinsumageest

In mei 2010 zijn 18 neststenen in een nieuwe school ingebouwd. Op ca. 300 meter afstand zit een kolonie in de kerk. Er is in 2010 geen benutting geconstateerd. Eenmaal werd gezien dat er een Zwarte Roodstaart in ging. Contact: Melle de Vries op melle.tineke@isnetadsl.nl

Rinsumageest	2010	2011
Aantal neststeenadressen	1	1
Totaal neststenen	18	18
Benutte stenen	0	?

Sexbierum

De indruk is dat de gierzwaluwkolonie van het dorp sinds 15 jaar met 30% is afgenomen, maar niet door afnemende nestgelegenheid.

Sexbierum	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Adressen met nestkasten	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Aantal nestkasten	5	5	5	5	5	5	5	5	5
Aantal bezette kasten	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Aantal adressen met huijjespannen	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Totaal aantal huijjes	17	17	17	17	17	17	17	17	20
Aantal broedparen achter huijjes	9	9	9	9	8	8	8	7	7

Dakpanhuijjes. Eind 90-er werd door Arend Kuiper als een van de eersten in Nederland dakpannen op woningen en gebouwen aangepast ("zelfbouwhuijjes") om na het aanbrengen van nieuwe, gesloten dakpannen toegang te

verschaffen tot bestaande nesten. Ze worden geregeld benut, maar het aantal broedparen neemt de laatste jaren wel wat af, net als de hele kolonie in het dorp.

Op twee adressen hangen sinds 2000 vijf **nestkasten**. In 2011 zijn twee kasten voor het eerst benut. Van drie andere kasten is de benutting onzeker. De idee was tot dit jaar dat er genoeg daken met ingangen zijn en dat daarom de kasten niet gebruikt werden.

Adressen: Tsjerkepaed 7 (20 huifjespannen), Achterom (3 kasten aan een loods) en Sixtuswei 27 (2 kasten aan een woonhuis). Contact: Arend Kuiper op kuiper501@zonnet.nl

St. Nicolaasga

In de herfst van 2010 zijn aan de Stationsweg in het appartementengebouw "De Iendracht" 11 neststenen aangebracht. Er is tot nu toe geen benutting door gierzwaluwen geconstateerd.

De zichtbaarheid van de openingen wordt belemmerd door twee hoge bomen vlak voor de gevel en een bomenrij op 7 meter op het erf van de burens. De aanvliegroutes zijn door deze bomen niet optimaal. De zichtbaarheid van de gaten is beperkt doordat de stenen in een donker (anthraciet ?) gekleurde muur zitten. Contact: Harrie de Vries op hpdevries@kpnmail.nl.

St. Nicolaasga 2011	
Aantal neststeenadressen	1
Aantal neststenen	11
Benutte stenen	0

Steggerda (VW De Blesse e.o.)

In 2007 zijn op het dak van de RK kerk van Steggerda, 1 - 2 jaar na de renovatie 2 dakpanhuifjes geplaatst. Daarvoor werd er genesteld door gierzwaluwen, maar bij de renovatie is de plaats van de nesten niet vastgelegd. De huifjes liggen dus niet op de plaats van oude nestplekken. Er is nog geen benutting geconstateerd.

Adres: RK kerk Steggerda (2 dakpanhuifjes). Contact: Ultsje Jellema op u.jellema@hetnet.nl

Steggerda	2008	2009	2010	2011
Aantal huifjesadressen	1	1	1	1
Totaal aantal huifjes	2	2	2	2
Benutte huifjes	0	0	0	0

Stiens

In mei 2009 zijn 10 neststenen hoog in de toren van de grote NH-kerk ingebouwd. Er is geen bezetting door gierzwaluwen geconstateerd. In 2011 broedde er wel een Kauw in een van de nestgaten. Of er natuurlijke broeders in het gebouw zijn is ook niet helemaal helder.

Contact: Henk Hiemstra op hiemstratoornstra@hetnet.nl

Stiens	2009	2010	2011
Adressen met neststenen	1	1	1
Aantal neststenen	10	10	10
Aantal bezet	0	0	0

Terherne

Bij het plaatsen van nieuwe pannen op de kerk, een jaar of zeven geleden, zijn nestplaatsen van gierzwaluwen verloren gegaan. Op het bijgebouw (dorpshuis) zijn toen ca. 10 dakpanhuifjes geplaatst. Tot op heden nog geen benutting.

Elk jaar worden drie tot vier huizen met natuurlijke nestadressen in de gaten gehouden en een schatting gemaakt van het aantal broedparen. In 2011 kwamen er 2 nieuwe nestadressen bij. Contact: Tj. v.d. Berg, Tichtset 1, Terherne, 0566 – 689 478.

Terherne	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aantal natuurlijke nestadressen	3	3	3	3	3	4	3	5
Geschat aantal broedparen	6	9	11	12	10	15	13	14
Aantal huifjesadressen	1	1	1	1	1	1	1	1
Totaal aantal huifjes	10	10	10	10	10	10	10	10
Benutte huifjes	0	0	0	0	0	0	0	0

Ter Idsard (VW Oldeholtpade e.o.)

Eind 2009 zijn 5 huifjespannen op de kerk van Ter Idsard, Idsarderweg 61 geplaatst. Die werden tot nu toe niet benut. In 2011 was er 1 natuurlijk broedend paartje in ter Idsard. Contact: Wim Koning op wmknng@gmail.com

Ter Idsard	2010	2011
Tal huifjesadressen	1	1
Aantal huifjespannen	5	5
Benutte huifjes	0	0

Tjalleberd / De Streek

In oktober / november is het dak van de kerk in Tjalleberd gerenoveerd. Via ingangen achter de dakgoten en weggerot dakbeschoot broedden 15-25 paartjes op de muurplaten en overige ruimtes tussen koepel en dakbeschoot.

Door aandringen van de Vogelwacht werd het werk tot na het broedseizoen uitgesteld. Maar er is geen ontheffing

Nieuwe nestingang naar nestplaats op houten muurplaat met rode menie

van de verboden volgens de flora- en faunawet aangevraagd. Er was dus geen onderzoek gedaan en er waren geen voorschriften voor compensatie beschikbaar. Een verontrust burger (Dhr. Van Ommen die vaak in de buurt werkt) sloeg alarm en meldde zich bij de BFVW. Jaap Langenbach van Broedzorg had de steigertjes rond de kerk min of meer toevallig ook al ontdekt. Langenbach en van Ommen organiseerden op 1 november een bijeenkomst van betrokkenen ter plekke (kerkvoogd, aannemer, BFVW, van Ommen, tuinman, Vogelwacht).

Er waren al diverse ingangen met nieuw hout ontoegankelijk gemaakt en nesten verwijderd. Er werden dode vogels en eieren gevonden maar geen aantekeningen gemaakt van nestlocaties.

Maar het was nog niet te laat. De situatie was vrij duidelijk en eigenlijk vrij simpel want het type ingang was bekend. Gelukkig konden we het snel eens worden over de te nemen maatregelen. Besloten werd dat op de plaatsen van de oude ingangen uitsparingen gemaakt worden in de onderkant van het dakbeschoot. Daar waren de ingangen ontstaan door weggerot hout. De Vogelwacht heeft aanvullend zes nestkasten onder de goten gehangen. Het gebruikte model is echter niet het meest geschikt. De ingang zou aan de onderkant, vlak bij de muur moeten zitten. Of een ander model (Cothen, Breda) met schuine voorkant die tot aan de muur loopt. De vogels kruipten dan van de muur, waar ze gewend zijn te landen, schuin omhoog naar de opening.

Bij de witte poepstrepen was een oude nestingang. Daar zullen ze weer wekenlang gaan zoeken. Toch is het nog de vraag of ze de nestkasten als mogelijke broedplek zullen vinden.

Contact: VW Tjalleberd / De Streek, Wytse van der Honing
Aengwirdeweg 384, 0515 – 529 625 of tjalleberd@bfvw.nl.

Wommels

In februari 2008 zijn in de nieuwe brede school van Wommels 20 neststenen in de oostgevel ingebouwd. De stenen werden t/m 2010 niet door Gierzwaluwen benut. Geen controle in 2011. Adres: Walperterwei 14, Brede School

Contact: Hidde Frankena op hiddeathome@frankenabouw.nl

Wommels	2008	2009	2010	2011
Adressen met neststenen	1	1	1	1
Aantal neststenen	20	20	20	20
Aantal bezet	0	0	0	?

Woudsend

Sinds 2008 wordt er in Woudsend intensief gezocht naar natuurlijke broedplaatsen met het doel deze te beschermen. Sinds 2007 zijn er ook een toenemend aantal dakpanhuifjes en nestkasten beschikbaar.

Koloniетellingen

Doel van het opsporen van nestplaatsen is het in stand houden/beschermen van natuurlijke nestgelegenheid. Bij dreigende verbouwingen wordt actie ondernomen. Elk jaar krijgen bewoners van nestadressen een jaarverslag met de lijst van nestadressen.

Het aantal gevonden invliegopeningen varieert met de tijdsbesteding en zegt dus niets over de omvang van de kolonie.

Woudsend					
	2007	2008	2009	2010	2011
Gevonden invliegadressen, natuurlijk		38	53	59	51
Geteld aantal invliegopeningen		79	122	118	102
Gesloopte nestadressen / invliegopeningen		3 / 7	2 / 5	2 / 3	2 / 8
Aantal huifjesadressen	1	1	2	2	3
Totaal aantal huifjes	12	12	20	20	18
Benutte huifjes	0	0	0	0	0
Aantal nestkastadressen					2
Totaal aantal kasten					6
Bezette kasten					1

In 2011 was het aantal gevonden invliegopeningen (105) vooral lager door minder tijdsbesteding en relatief veel slecht weer in zoekmaand juli. Ondanks de controle verdwijnen er met enige regelmaat natuurlijke broedplaatsen door sloop en renovatie zonder dat compensatie wordt geboden, dus illegaal. Tot nu toe was het nog maar 1 keer niet te laat toen men de steigers tegen het huis zag staan (zie hieronder bij Beurfeartsteech 3).

Dakpanhuifjes

Tijdens het broedseizoen 2007 zijn bij de renovatie van een pand aan **Midstrjitte 7** broedplaatsen verloren gegaan en met spoed 12 huifjes op het dak geplaatst. Tot en met 2011 is er geen bezetting aangetoond. Er zijn wel broeders op naburige panden (op daken en achter dakgoten). Er zijn geen lokgeluiden toegepast. In mei 2011 werd geconstateerd dat er twee huifjes losgeraakt waren, waarop zes huifjespannen door gewone pannen zijn vervangen.

In maart 2009 zijn op **Iewal 44** acht huifjes geplaatst op een geïsoleerd boerderijdak (in het dorp) waar een jaar of 6-7 daarvoor nog wel uitgebreid gebroed werd (tot de renovatie). In 2009, 2010 en 2011 is er geen benutting geconstateerd. Er zit 1 natuurlijk nest vier meter hoger op hetzelfde dak achter het Uleboerd.

De huifjes (zelfbouw) zijn waarschijnlijk fout op de pan gesitueerd. Om te voorkomen dat er vogels achter vastraken worden ze weer verwijderd. Het wachten is nog op de aankoop van gewone pannen want er is geen reserve meer.

Nestkasten en dakpanhuifjes

Begin augustus 2010 zagen we dat het dak van **Beurfeartsteech 3** werd gerenoveerd. Gelukkig werd begonnen aan de zuidkant. De noordkant waar gierzwaluwen broedden, kwam pas eind augustus aan de beurt. Eind augustus is een huifjespan geplaatst op de plek van een invliegopening met nest. Er is isolatie aangebracht maar dezelfde ouderwetse pannen (met veel tussenruimten) zijn teruggezet. Het nest is op dezelfde plek teruggezet. Op hetzelfde adres is aan de gevel in maart 2011 een zelfbouw nestkast (model Zeist-2) gehangen ter hoogte van invliegopeningen langs de dakrand. Deze werd in mei bezet door een spreek die er jongen groot bracht. De Gierzwaluwen hebben dat al lang in de gaten en vlogen druk langs de kast maar dit seizoen zijn er nog geen invliegers gezien, ook niet bij de huifjeingang.

Eind april 2011 zijn op **Dwerssteech 8** vijf inpandige nestkasten achter het dakbeschoot gemaakt. Vier daarvan waren eerst toegankelijk via huifjespannen maar drie stuks zijn vervangen door natuurlijke openingen (0.a. blauwe pijl) en de vierde door een andere zelf gemaakte huifjespan (door Harm Peters, Arcen) met een zeer natuurlijk aandoende opening (zwarte pijl). De vijfde kast is toegankelijk via een wat omhoog gebogen loodslab rond de douche-uitlaat (rode pijl).

Aan de andere kant van het dak (ook noord) zijn twee huifjespannen gelegd. Eronder is wat meer nestruimte gemaakt door de isolatie op het dakbeschoot weg te halen.

Vanaf eind mei is geregeld lokgeluid van soortgenoten afgespeeld en vier dagen na de vervanging van de huifjes door na-

tuurlijker openingen gingen de eerste vogels op 4 juli de bovenste nestkast, uitsluitend via het gat bij de blauwe pijp op de foto, naar binnen. Een paartje overnachtte dagelijks tot 3 augustus en bouwde een nestbegin op een voorgevormde nestkom. Gehoopt wordt dat het volgend jaar terugkomt om te broeden. Er wordt een GBN-camera geïnstalleerd voor bewaking via TV en/of PC.

Meer over de nestkasten op: <http://members.ziggo.nl/jaaplängenbach/Dwersgier.html>.

Adressen: Beurtfeartsteech 3 (1 huijfe, 1 nestkast), Iewal 44 (8 huijfes), Dwerssteech 8 (3 huijfes en 5 inpandige kasten), Midstrjitte 7 (6 huijfes).

Contact: Jaap Langenbach op jaaplängenbach@ziggo.nl

WEB: <http://members.ziggo.nl/jaaplängenbach/zwaluwenwoudsend.html>

Blog: <http://gierzwaluw-nl.blogspot.com/>

5. Werkplan Cie. Broedzorg 2012

Teveel broedgelegenheid gaat nog steeds onnodig verloren door gebrek aan kennis/ervaring en onzorgvuldige / onjuiste / onvolledige handhaving en uitvoering van de wet- en regelgeving. Voor Cie. Broedzorg is dit aanleiding vooral meer te gaan doen aan de overdracht van kennis en ervaring naar de aangesloten Vogelwachten en andere organisaties (gemeenten, woningbouwverenigingen, bouwondernemingen).

Projectadvies en begeleiding

Broedzorg zal actief op zoek gaan naar sloop- en renovatieprojecten waar nestgelegenheid van de Gierzwaluw in het geding is. Vogelwachten en anderen worden gevraagd deze (potentiële) projecten bij ons te melden. Broedzorg neemt dan contact op met betrokkenen (vergunningverleners, bouwers, opdrachtgevers) en zal zo veel mogelijk in samenwerking met de Vogelwacht in het gebied het project adviseren, begeleiden en controleren.

Eind 2011 is in feite al gestart met deze aanpak door de begeleiding van vier projecten in Tjalleberd (kerkdakrenovatie), Herberg Joure (compensatie broedplaatsverlies), zorgcomplex Theresia in Joure (sloop en nieuwbouw) en Harlingen (renovatie van 102 woningen in het "Rode Dorp").

Toepassing en beschikbaarheid van nestkasten

Als natuurlijke broedplaatsen verloren gaan zijn nestkasten een goede vervanging, maar ook hierbij is kennis van zaken van belang voor succes. Zomaar ergens een kast ophangen is vrij zinloos; ook dat is gebleken uit het provinciale onderzoek naar broedsucces in kunstnesten. Elke locatie vereist eigenlijk een aangepast model en ook de plaats van ophanging luistert nauw. Daarom zal dit jaar een kleine brochure verschijnen waarin wordt aangegeven hoe een nestkast met meer kans op succes kan worden toegepast. Er is ook een standaard model uitgezocht dat op meerdere typen locaties toegepast kan worden. De brochure bevat daarvoor een gebruiksaanwijzing en Cie. Broedzorg zorgt voor een voorraad kasten en adressen van leveranciers waarmee contacten worden onderhouden voor bewaakking van de kwaliteit van de kasten. Voor zelfbouwers is een bouwtekening met bouwhandleiding bijgevoegd. De brochure zal naar verwachting in februari/maart verschijnen.

Kolonietellingen en provinciale steekproeftellingen

Broedzorg verzamelt geen lokale telresultaten meer van plaatselijke kolonies maar benadrukt wel het belang ervan voor de plaatselijke kennis en het beschermingswerk en hoopt dan ook dat de Wachten dit wel blijven doen. In plaats van deze gegevensverzameling wordt in 2011 de tweede provinciale standaard steekproeftelling gehouden. Zeer waarschijnlijk doen we twee tellingen, eentje rond 15 juni en eentje rond 1 juli. Vooral voor het noorden en oosten worden nog tellers gezocht. Aanmelden op gierzwaluw@bfvw.nl.

6. Meer over Gierzwaluwen

Websitepagina BFVW-Gierzwaluw

Alle informatie over het project Gierzwaluw van de Cie. Broedzorg BFVW staat op een aparte pagina van de BFVW website. Daar vindt u ook alle jaarverslagen, de resultaten van de provinciale telling en de formulieren voor het inzenden van gegevens.

http://www.friesevogelwachten.nl/nl/pages/default/0/commissie_broedzorg_gierzwaluw.php.

Andere websites:

<http://www.gierzwaluwbescherming.nl/> (Vereniging GierzwaluwBescherming Nederland, GBN)

<http://www.zwaluwen.info/> (adviesbureau op non-profit basis, info over vier “zwaluwen”, bestellen van twee boeken over bescherming en nestkasten)

<http://tech.groups.yahoo.com/group/gierzwaluwen-praatgroep/>
(Praatgroep Yahoo! “Gierzwaluwen, hou ze in de gaten!”)

<http://www.hetInVloket.nl/onderwerpen/vergunning-en-ontheffing/dossiers/dossier/flora-en-faunawet-ruimtelijke-ingrepen>
(Informatie over de Flora- en faunawet van het Ministerie van EL&I)

<http://www.hetInVloket.nl/onderwerpen/vergunning-en-ontheffing/dossiers/dossier/flora-en-faunawet-ruimtelijke-ingrepen/soortenstandaards>
(Soortenstandaard DR Ministerie EL&I, regelgeving Flora- en faunawet, toegespitst op Gierzwaluw, 40 p.)

<http://members.ziggo.nl/jaaplängenbach/Gierzwaluwwoudsend.html>
(Gier)zwaluwen in Woudsend

BIJLAGE 1. Toelichting bij foto voorpagina

De jaarvergadering van Gierzwaluwbescherming Nederland (GBN) werd dit jaar gehouden in Essen, België. Aan Café 1804 werden de fraaie gierzwaluwnestkasten van de voorpagina ontdekt. Cafébaas Johan Kempeneers zond ons onderstaande toelichting.

Hoi gierzwaluwvrienden uit Nederland,

Ben ik wel even verrast met jullie belangstelling voor onze "gierzwaluwloft" !

De loft kwam tot stand door de aanmoedigende en de professionele medewerking van Wim Debock van Natuurpunt - afdeling Noorderkempen en de uiteindelijke goedkeuring van Marjos Mourmans-Leinders, die ik leerde kennen via haar ongelooflijke inzet met de opvang van te vroeg uitgevlogen (of gevallen) jongen in haar "gierzwaluwklinik" en door haar twee boeken die ik van haar kocht voor het maken van nestkasten: "BOUWEN VOOR GIERZWALUWEN" en "GIERZWALUWEN EN NESTKASTEN".

Tevens keurde het gemeentebestuur van Essen ons gierzwaluwproject "**Kolonie 1804**" goed voor subsidie, waardoor ik ongeveer een derde van mijn kosten terug kon recupereren.

Café-Restaurant "1804" (1804 is het bouwjaar) is gelegen in de Nieuwstraat 77-79, op 200 m. van de oude Belgisch-Nederlandse grensovergang Essen-Nispen bij Roosendaal.

Onze daknestkasten met invliegpannen aan de voorkant van het pand tegen de straatkant werden in 1999 geplaatst en in 2008 hogerop naar de nok verplaatst, maar absoluut geen resultaat !; nog nooit een zwaluw langs zien vliegen. Onze eerste kast met camera werd op zolder geplaatst in 2005 achter een uitgevallen zijgevelsteen, net onder de pannenrand.

De "loft" met zes nestplaatsen (jawel er zitten nog twee nestkasten onder de onderste pannen/zonnenluifel die langs onder moeten binnengevlogen worden), werd gebouwd in 2006 op een drietal meter naast onze eerste "natuurlijke" kast via het gat in de zijgevel.

Voor de bovenste pannenluifel (oude Belgische "boomse" pannen) moet de loft, die de hele middag door de zon wordt beschenen, van de hitte beschermen. Hierdoor werden hieronder geen bijkomende nestkasten voorzien maar wel een open verluchttingsruimte om de hitte onder deze pannen boven de kasten af te voeren.

De kast werd vervaardigd uit "cederhout", dat niet moet behandeld worden of geverfd, en naarmate de ouderdom, door de grijze verkleuring, perfect bij ons oude pand zal passen. De bovenste kasten zijn 50 cm diep en de onderste zijn 40 cm diep. Ze zijn allen "binnenpands" gericht voor de warmte en lijken intern op holle dakgoot-bekistingen. Al deze "loft"-kasten zijn uitgerust met één of twee camera's en een temperatuurmeter.

De hoge dubbele kast aan de overkant van onze "zwaluwsteeg" (ruimte tussen onze twee panden waarlangs de gierzwaluwen al jaren met hoge snelheid doorvliegen) werd in 2008 geplaatst.

In totaal hebben we 5 dakkasten + 6 kasten in de "loft" + 2 kasten in dubbelkast + 1 kast achter uitgevallen zijgevelsteen, dus totaal 14 kasten.

De poepstrepen werden in 2009 aangebracht. Hiervoor gebruikte ik een "horeca"-stift met vloeibaar krijt, die we in de zaak gebruiken om op krijtborden de suggesties op te schrijven.

Het ideale van deze stiften is dat je gewoon op de onderste rand van het vlieggat hard op de stift dient te drukken waardoor het teveel van vloeibaar krijt gewoon naar beneden loopt en zo een nogal natuurgetroouw poepje achterlaat. Dat jaar was een uitstekend aanvliegjaar, maar of dit nu met de poepstreepjes of mijn nieuwe aangebrachte lokgeluidinstallatie te maken had, weet ik niet.

Vanaf 2007 heb ik dagelijks het lokgeluid van de Duitse gierzwaluwspecialist Erich Kaiser gebruikt. Hierbij lokte ik de zwaluwen twee jaar lang tot aan mijn kasten maar ondervond dat ze het geluid (dat nogal heftig klinkt) na een 20-tal minuten als voor "gehoord" zonder interesse achterlieten. Hiervoor gebruikte ik geluiden afgespeeld via mijn laptop, gekoppeld aan twee goedkope computerboxen, die onder de bovenste luifel waren bevestigd. Ik vond echter dat het geluid niet optimaal was gezien het gedempt onder de bovenste luifel uit kwam. De doelgroep van zwaluwen zit in de lucht, dus besloot ik beter materiaal aan te kopen en de luidspreker op ongeveer een meter naast de kasten te plaatsen, omhoog naar de lucht gericht. Ik kocht een degelijke I-pod met apart aan te sluiten luidspreker van JBL voorzien van twee zeer scherpe "tweeters" voor hoge tonen.

Voor het eerst had ik effectief aanhaken, naar binnenkijken en ook de kasten binnenvliegende vogels. Dit succes was volgens mij gewoon te wijten aan het gebruik van degelijk geluidsmateriaal (of toch aan de poepstrepen ?)

In 2010 was het met regelmaat een langs- en aanvliegen, en enkele keren in de kasten binnengaan voor enkele minuten, het hele seizoen door. Een zeer hoopvol jaar.

In 2011 tenslotte wisselde ik op 18 mei het geluid van "Kaiser" naar een geluid mij (enkele jaren geleden) toegezonden door Ingrid Nagtzaam (nagtzaamingrid@hotmail.com). Het waren drie ceedeetjes met gierzwaluwgeluiden erop. Na enkele testen bleek ik een ongelooflijk goede reactie te krijgen op haar CD genaamd: geluid-"BAS". Het is een rustig roepgeluid van een enkeling met heel lange stille pauzes ertussen. De langsvliegende gierzwaluwen roepen terug naar het geluid.

Ik observeerde dat vooral 's morgens rond 08:30 uur - 's middags tussen 12:00-13:00 uur en 's avonds rond 20:30 uur. Op die tijdstippen werden de kasten effectief aangevlogen en verkend..

Het geluid werkt niet storend voor het reeds aanwezige koppel die net op vier meter tegenover de speaker hun intrek genomen hebben. Soms hoor ik ze vanuit de kast antwoorden op mijn lokgeluid.

Het resultaat is dat ik sinds 18 mei 2011 een koppeltje heb dat in de voormiddag regelmatig een 20 tal minuten in kast 1 komt zitten, de kast inspecteert en met het door mij reeds voorzien nestmateriaal sjouwt, maar slechts een paar nachten (begin juni) bleef slapen.

In mijn kleinere dubbelkast heb ik sinds 3 juni 2011 in kast 9 mijn vast koppel dat tot zaterdag 23 juli alle nachten omstreeks 22:00 uur de kast is binnengevlogen om te overnachten. Tijdens die hele periode kon ik regelmatig vaststellen dat ze met pluizen in de bek naar binnen vlogen.

Dus normaal gezien zou volgend jaar mijn eerste broedsel in onze kolonie "1804" een feit moeten zijn. De kast 1, met mijn regelmatig verkennend koppeltje, kon ik met twee mini-camera's volgen (en opnemen), maar mijn kast 9, met de vaste slapers, was nog niet uitgerust met camera, waardoor ik mij enkel met een verrekijker en het in- en uitvliegen van "mijn" gierzwaluwen moest tevreden stellen.

Alhoewel het beste succes in mijn "hoogste" kast 9 te zien is, valt op dat bij het aanvliegen van de loft steeds de laagst hangende kast 1 wordt gekozen (linksonder).

Met dank voor jullie interesse, en steeds welkom om eens te komen "brainstormen" over onze geliefde gierzwaluw !!

Johan Kempeneers

BIJLAGE 2. Beschikbare en bezette dakpanhuifjes per wachtgebied
(rode cijfers = geen opgave / geen controle)

Vogelwacht	Dakpanhuifjes	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Boazum	Aantal						25	25	25	25
	Benut						0	0	0	0
De Blesse c.a. (Steggerda)	Aantal						2	2	2	2
	Benut						0	0	0	0
Garyp e.o. (Earnewâld)	Aantal							5	25	25
	Benut							0	0	0
Eestrum (Jistrum)	Aantal					94	94	94	94	94
	Benut					32	34	17	23	19
Gaastmeer	Aantal	5	5	5	25	25	63	63	63	63
	Benut	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Garyp e.o. (Garyp)	Aantal	14	14	14	16	16	16	16	16	16
	Benut	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Grou	Aantal						15	45	45	48
	Benut						0	0	0	3
Heech	Aantal			25	120	120	120	120	120	120
	Benut				11	15	15	15	15	15
Idaarderadeel- Nrd (Wergea e.o.)	Aantal								20	20
	Benut								0	0
IJlst	Aantal					3	3	3	3	3
	Benut					0	0	0	0	0
Joure	Aantal	22	22	22	22	22	22	22	22	22
	Benut	13	13	13	14	14	14	14	14	14
Kollum	Aantal								24	24
	Benut								1	2
Koudum en Hemelum	Aantal		10	62	92	92	95	95	84	84
	Benut			3	12	12	5	4	2	6
Ter Idsard	Aantal								5	5
	Benut								0	0
Franeker (Sexbierum)	Aantal	17	17	17	17	17	17	17	17	17
	Benut	9	9	9	9	8	8	8	7	7
Terherne	Aantal		10	10	10	10	10	10	10	10
	Benut		0	0	0	0	0	0	0	0
Woudsend	Aantal					12	12	20	20	18
	Benut					0	0	0	0	0
18 wachten	Totaal	58	78	155	302	411	494	537	595	596
	Benut	22	22	25	46	81	76	58	62	66

Bijlage 3. Waar staat “onze” Gierzwaluw in het Rijk der Dieren ?

Rijk	-	Animalia (Dieren)
Stam	-	Chordata (Chordadieren)
Klasse	-	Aves (Vogels)
Superorde	-	Apodimorphae (Gierzwaluwen en Kolibries)
Orde	-	Apodiformes (Gierzwaluwen en Boomgierzwaluwen)
Familie	-	Apodidae (Gierzwaluwen)
Geslacht	-	Apus (Apous is oud Grieks voor “zonder poten”)
Soort	-	Apus apus (“onze” Gierzwaluw, Toerswel)

Binnen de Familie “Gierzwaluwen” worden 17 geslachten onderscheiden en 88 soorten gierzwaluw. De familie Boomgierzwaluwen heeft 1 geslacht met 4 soorten.

Het uiterlijk van alle gierzwaluwen varieert maar weinig.. Ze zijn allemaal meer of minder zwart tot donkerbruin met kleine variaties in wat minder of meer wit rond keel, voorhoofd, vleugels, buik of staart. Het enige opvallende van een paar soorten is een felwit deel van hals, nek, buik, stuit of onderkant staart. Ze leggen allemaal witte eieren. De vier Boomgierzwaluwsoorten hebben een tropisch uiterlijk met veel langere staart, een kuifje en fraaie , lange snor- en kruinstrepen. Ze bouwen het nest op horizontaal gaande boomtakken en leggen altijd maar 1 ei. Ze komen alleen voor in India, Indonesië en Nieuw Guinea.

Het geslacht Apus kent 15 soorten die alleen voorkomen in Europa (7 soorten), Azië en Afrika. Daaronder dus ook “onze” Gierzwaluw, Apus apus . Van alle Gierzwaluwsoorten is deze het meest verspreid: hij broedt van Engeland tot in het midden van China (India, Irak en O- China ondersoort Apus apus Pekinensis) met een grof geschat aantal van 25 miljoen vogels. Europa wordt geschat op 4-5 miljoen. De andere Apus soorten hebben vaak maar een heel klein verspreidingsgebied. De Alexander-gierzwaluw komt b.v. alleen maar voor op de Kaap Verdische eilanden. West-Somalië heeft haar eigen Apus berliozii.

In Europa komen naast Apus apus nog zes andere gierzwaluwsoorten voor als broedvogel: de Vale Gierzwaluw (A. pallidus, zuiden van Spanje, Italië, Giekenland), de Alpengierzwaluw (A. melba) ook Zuid-Europa maar iets noordelijker tot de Alpen), de Kaffergierzwaluw en Huisgierzwaluw (A. caffer en A. affinis, beiden zeldzaam en in uiterste zuiden van Spanje) en de Madeiragierzwaluw (A. unicolor, alleen op Madeira en Canarische eilanden).

Uit: Chantler en Driessens: Swifts, A Guide to the Swifts and Treeswifts of the World)

BIJLAGE 4. Vragenformulier Nestkasten (Voor Neststenen en Dakpanhuifjes is een vergelijkbaar formulier gebruikt)

Gierzwaluwen Nestkasten, 2011, Commissie Broedzorg, BFVW

Vogelwacht:	E-mail :
Contactpersoon nestkasten GZ:	Tel. :

LEES DE TOELICHTING OP DE VOLGENDE PAGINA

A. Gegevens van projecten met NESTKASTEN voor Gierzwaluwen

TIP: Zet de cursor links boven in een vak. Type enter aan het eind van de regel en het vak wordt groter.

Project-nummer	Straat / huisnummer / dorp / gebouw	Aantal kasten per 31 mei 2011	Aantal "benut" 2011	
			zeker	onzeker
1				
2				
3				
4				
5				

B. Bijzonderheden per adres (noem projectnummer uit tabel A),

bijvoorbeeld aanvullingen op eerdere jaren, meer gegevens zoals maand ingebruikname, N-Z oriëntatie, type huis/gebouw, plaats aan het gebouw, afstand tot natuurlijke kolonie, andere broedvogels.

Nr.	Toelichtingen / Bijzonderheden / Ervaringen / Waarnemingen

C. Gegevens van nieuwe projecten en / of meer info over projecten in A en B.

Vermeld van **nieuwe projecten** (van voor 2011, die nog niet in 2003-2010 stonden) het adres, bouwtype (huis, bedrijf, kerk etc), het jaartal en de maand waarin de kasten beschikbaar kwamen, het aantal kasten en het (geschatte) aantal benuttingen per jaar.

Voorts kan de ruimte hieronder benut worden voor toelichtingen op de projecten in tabel A.

Ook uw eigen ideeën / vermoedens over wel- of niet benutting zijn van belang. Hoe is de benutting vastgesteld ?

Dit formulier graag bezorgen (post, mail) bij de contactpersoon BFVW-Gierzwaluwen:

Jaap Langenbach. Dwerssteech 8, 8551 SB Woudsend, 0514 – 592 536 E-Mail: gierzwaluw@bfvw.nl

Toelichting formulier NESTKASTEN GIERZWALUW 2011.

Dit formulier is bedoeld voor de samenstelling van het jaarverslag Gierzwaluw 2011. Het gebruikelijke formulier van Broedzorg voor alle vier zwaluwsoorten hoeft u voor de Gierzwaluw niet in te vullen !

In het jaarverslag Gierzwaluw 2011, met per Wacht een korte samenvatting zoals in het rapport 2003-2010, wordt alleen aandacht besteed aan de benutting van kunstmatige nestgelegenheid (nestkasten, neststenen en dakpanhuifjes) en aan de provinciale telpuntentelling 2011. Uw eventuele resultaten van nesten- en/of kolonietellingen worden alleen vermeld als u ons daarvan apart gegevens bezorgt. Daar is geen apart formulier voor. Vermeld duidelijk wat (vogels / invliegopeningen, adressen) er geteld is en vermeld bijzonderheden en ervaringen.

Dit jaar willen we vooral meer te weten komen over de kenmerken van de toegepaste kasten (zelfbouw, kant en klaar, fabrikant, type, etc.) en over mogelijke oorzaken van wel of niet benutting.

Hoe dit formulier te gebruiken ?

- Sla het formulier en de toelichting op onder een andere naam, waarin ook de naam van uw Vogelwacht voorkomt, vul het in en mail het als bijlage terug.
- Er is zoveel mogelijk ruimte gegeven voor wat u kwijt wilt of belangrijk vindt
- We horen graag details. Meesturen van informatie uit uw eigen jaarverslagen, krantenknipsels etc. wordt ook zeer op prijs gesteld.
- Niet alles uit uw antwoorden wordt gepubliceerd in het jaarverslag. U krijgt vooraf een concept tekst ter aanvulling en/of correctie.

Tabellen A, B en C

Maak voor elk project een aparte regel. Als we het project al kennen (jaarverslag 2003-2010) kunt u een heel korte aanduiding geven van het adres. Groepen van dezelfde kasten op vergelijkbare locaties / omstandigheden kunt u in 1 regel samenvatten. Maar als het b.v. gaat om verschillende typen locaties (aan muren, onder dakgoten, hoog/laag) dan graag per type de informatie geven. Als u meer dan 7 projecten heeft kunt u tabel B na een kleine aanpassing ook als projectenlijst gebruiken.

Wat is benutting ?

In de laatste kolom ("aantal benut 2011") vult u het aantal kasten in dat gebruikt is als ingang. Dat kan dan een slaap- of broedplek zijn of een (eenmalige) verkenning. Alleen vogels die er in gingen en er enige tijd in bleven (meer dan een halve minuut) en niet meer zichtbaar waren, tellen mee. Elke kast die zo 1 of meer keren gebruikt is, geldt als "benut". "Aanhakers" of "bangers" die er tegenaan vliegen en weer wegvliegen tellen niet als benutting. De eerste twee weken van juli zijn zeer geschikt voor effectief controleren. Er zijn nog "zoekers" en de jongen zijn al vrij groot zodat er vooral bij mooi weer regelmatig "voedseldroppings" zijn. Op een paar avonden een half uurtje kijken bij mooi weer kan al veel informatie opleveren. Als er op drie avonden met mooi weer en een half uur kijken niets gebeurt, is het invullen van nul waarschijnlijk heel dicht bij de werkelijkheid.

In tabellen B en C is ruimte voor meer bijzonderheden.

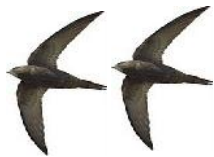
Aandachtspunten bij te verstrekken informatie:

- Heeft u een idee over de oorzaak van niet benutting ? Hoe zou er iets aan gedaan kunnen worden?
- Geef informatie over het type nestkast (fabrikaat, zelfbouw) en de plaats van toepassing.
- Wat is de afstand tot natuurlijke broedplaatsen ?
- Is er gewerkt met lokgeluiden ?
- Is de kast na het broedseizoen gecontroleerd op dode vogels / nestmateriaal.
- Hoe is er gecontroleerd op benutting ?
- Hoe zeker bent u van de (niet)bezetting of van een succesvol broedgeval (uitgevlogen jongen)?
- Hoe kunnen gierzwaluwen het best geholpen worden ?
- Heeft u tips voor projecten die we nog niet kennen (die niet in verslag 2003-2010 staan)
- Heeft u (nieuwe) plannen voor komend jaar?
- Aan welk soort ondersteuning heeft uw wacht behoefte bij het beschermingswerk Gierzwaluw ?

=====

Gierzwaluwtellingen Fryslân 2011 BFVW, Commissie Broedzorg

De telling in het kort

Dit jaar organiseert de Bond van Friese VogelWachten (BFVW) de eerste van een jaarlijks terugkerende telling van Gierzwaluwen. We roepen de leden van de 117 VogelWachten en inwoners van Fryslân op om hieraan mee te doen. Het is een eenvoudige telling die weinig tijd kost. De resultaten zijn van groter belang naarmate er op meer punten geteld wordt. Met deze steekproeftelling willen we te weten komen of de (broed)vogelstand van de Gierzwaluw in Fryslân voor- of achteruit gaat, want daar is (ook landelijk) weinig van bekend. Ook willen we daardoor meer mensen betrekken bij het wel en wee van de Gierzwaluw, bij het beschermingswerk en de fascinerende leefwijze van deze vogel.

- Per jaar zijn er vier tellingen van elk 5 minuten in de avonduren op een vast telpunt.
- U krijgt persoonlijk bericht als uitstel nodig is i.v.m. te slecht weer ("dan zien we ze niet vliegen").
- De telling wordt steeds op hetzelfde punt gedaan.
- Gedurende precies 5 minuten wordt het maximale aantal tegelijk aanwezige Gierzwaluwen geteld.
- Deelname is vanaf elk moment mogelijk. Aanmelding op gierzwaluw@bfvw.nl met opgave van naam en woonplaats. U ontvangt dan de actuele handleiding, suggesties voor telpunten en we houden u op de hoogte per E-mail.
- Insturen van telresultaten online op onderstaande website of anders met alle gegevens naar gierzwaluw@bfvw.nl.

http://bfvw.waarneming.nl/waarnemingen_all_wg3.php?groep=1

Toelichtingen

De telling (steekproef) heeft tot doel de ontwikkeling van het (broed)bestand jaar op jaar te volgen. Het is dus belangrijk dat steeds op dezelfde manier wordt geteld en dat de telling jaarlijks wordt herhaald. Er wordt 4 maal per jaar op vaste punten en per keer precies 5 minuten geteld. Dit type telling is in Nederland nog niet eerder op enige schaal voor de Gierzwaluw uitgevoerd en kan verrassende resultaten opleveren. Het kan de voorloper worden van een landelijke telmethode.

De teldata en tijdstippen

In principe zijn er 4 vaste teldata. Maar omdat het weer (koude, regen, onweer) van grote invloed kan zijn op de aanwezigheid van vogels moet er soms uitgesteld worden. BFVW houdt de weersverwachtingen in de gaten. U krijgt per E-mail op de 1^e teldag om uiterlijk 18.00 u. altijd een bericht: ofwel een GO-sein ofwel een advies voor een nieuwe datum.

De bedoeling is om de vier voorkeursdata aan te houden. Maar als men onverwacht verhinderd is, als een andere dag beter uitkomt of als men op meer dagen wil tellen, mag van elke datum 2 dagen afgevoerd worden. Per avond mag ook een marge van een uur aangehouden worden, dus van 20-22 u.

Het telgebied, de (deel)kolonie

Kies een bebouwd gebied waarvan u weet dat er Gierzwaluwen voorkomen en/of nestelen. Dat kan een heel dorp zijn of een deel van een (groot) dorp of stad. Per telpunt wordt alles wat gezien kan worden in deze handleiding als "kolonie" aangeduid. De volledige kolonie kan veel groter zijn! Het is geen bezwaar als er buiten het te overziene gebied ook vogels vliegen. Niet alles wordt geteld maar het is een steekproef, op een bepaald moment, en van dat deel van het luchtruim dat overzien kan worden. De kwaliteit moet komen van het grote aantal tellingen en de jaarlijkse herhaling.

Telpunten

Kies "ergens" een telpunt met uitzicht, niet noodzakelijk naar alle richtingen, maar vooral bij 30 of meer graden omhoog kijkend. Vaak is een punt aan de rand van een broedgebied (parkeerplaats b.v.) met uitzicht naar het centrum goed geschikt. Neem bij voorkeur dan de westrand, dan heeft u de zon in de

rug. In het centrum is er vaak belemmering door bomenrijen, huizen, grote kerken etc. Bij groter broedgebieden kunnen meerdere telpunten gekozen worden. Telpunten moeten minimaal 300 meter uit elkaar liggen.

Zorg ervoor dat het telpunt bij alle 4 de tellingen en elk jaar gebruikt kan worden, eventueel ook door anderen om de telling eventueel over te kunnen nemen. Noteer de dichtstbijzijnde straatnaam / kruispunt, en de coördinaten lng. en lat. die u onder het kaartje op bfvw.waarneming.nl kunt aflezen (graag met 4 cijfers achter de punt).

Met even pittig werken kunnen op een avond tussen 20 en 22 u. makkelijk 5-10 telpunten geteld worden (zie ook hieronder bij "deelname").

Wat en hoe wordt er geteld ?

Het gaat om het totaal aantal vogels dat tegelijkertijd maximaal in het luchtruim, dat gezien kan worden, aanwezig is in een periode van precies 5 minuten. Maar U hoeft ze niet tegelijkertijd te zien. Als b.v. een groepje van 5 achter een huis wegscheert en u kijkt vervolgens snel in een andere richting waar er 20 wat hoger zweven, dan zijn het er 25.

Doe het b.v. als volgt (schematisch, ieder kan zijn tactiek variëren): start de tijd van 5 minuten (kijk op horloge !) en kijk eerst rustig een minuutje wat in de rondte voor bepaling van het globale vlieggedrag en de richting waarin wat aanwezig is. Begin de 1^e telling bij een groepje dat u ziet vliegen, tel de vogels in een blikveld van ca. 90 graden. Draai vervolgens snel de blik 90 graden, tel verder met dat blikveld van 90 graden en vervolgens hetzelfde op 270 en 360 graden. Doe dat "rondje" een keer of 5. Probeer een grote groep niet in 1 keer te schatten (dat leidt altijd tot onderschatting, tenzij u veel ervaring heeft), maar tel ze snel 2, 4, 6, 8 etc.

Ga niet lopen om meer te kunnen zien. Vogels op afstand (meer dan 250 meter, als ze met het blote oog nog nauwelijks te onderscheiden zijn van een Huis- of Boerenzwaluw) niet meetellen. Hoogvliegers recht boven wel meetellen, ook als ze erg hoog zitten. Gebruik eventueel dan de kijker om ze van Huiszwaluwen te kunnen onderscheiden.

Doe de "rondjes" niet te snel achter elkaar, maar bedenk per "rondje" even goed wat het totaal is en schrijf het op. (een invultabel voor eigen gebruik is bijgevoegd). Noteer vervolgens de hoogste uitkomst in de laatste kolom van het formulier.

Wijzig het aantal later niet, ook niet als u even na de 5 minuten, of onderweg naar het volgende telpunt, opeens veel meer vogels ziet. Het gaat er niet om alle of zo veel mogelijk vogels te tellen maar om het aanwezige aantal op een bepaald moment (steekproef).

Ook tellingen van nul vogels is een telresultaat. U kunt dus ook telpunten kiezen waarvan u eigenlijk wel zeker weet dat er geen Gierzwaluwen (of niet meer) in de buurt broeden of vliegen. U zou daar een foerageerder kunnen treffen of een zoeker naar nestplekken.

Afwijken van het telsysteem

Als u onverhoopt een telling mist is dat geen probleem en u kunt op elk moment gaan meedoen, dus ook pas later vanaf 3^e telling. Bij de statistische verwerking kan daar rekening mee gehouden worden. De telling van 3 juni wordt vergeleken met het resultaat van 3 juni in de volgende jaren en van 15 juni met dat in de volgende jaren op 15 juni, etc. Dus ook als alleen op b.v. 15 juni wordt geteld, is dat van belang, mits u het de jaren daarop ook weer op 15 juni doet. Het is wel van belang om steeds op dezelfde manier te tellen, dus bij voorkeur door dezelfde persoon of personen. Maar als u een telling een keer wilt overdragen aan een ander kan dat. Leg wel goed uit hoe het werkt. Het tijdstip van 21 u. is geen hard voorschrift maar een voorkeur. Vooral als u meerdere telpunten wilt doen kunt u tussen 20 en 22 uur aan de slag. Neem dan bij elke telling dezelfde richting in de route, zodat de omstandigheden voor alle tellingen zoveel mogelijk gelijk zijn.

Aanmelding voor deelname

Iedereen kan meedoen, ook zonder veel kennis van Gierzwaluwen en een verrekijker is niet echt nodig. Mail uw deelname aan gierzwaluw@bfvw.nl met opgave van naam en woonplaats en geef de telpunten op als u die al heeft gekozen. Vlak voor de telling krijgt u bericht over eventueel uitstel i.v.m. slecht weer. Meldt u dus vooral van te voren aan, zodat wij u op de hoogte kunnen houden!

Een paar dagen na elke telling ontvangt u per E-mail een overzicht van alle telpunten en na de 4^e telling een jaarverslag.

Melding op www.BFVW.waarneming.nl

Inzenden van de telgegevens (**elke telling apart !**) kan alleen op (de BFVW-afdeling van) www.waarneming.nl . Als u dat te lastig vindt kunt u de resultaten ook per mail opsturen. Vermeldt wel alle details en vooral een precieze beschrijving van het telpunt.

WEB: http://bfvw.waarneming.nl/waarnemingen_all_wg3.php?groep=1 . Klik onder het menu "invullen" op "losse waarneming". U komt dan op het invulformulier.

Maak eerst via "inloggen" rechts boven een account aan (als u dat nog niet heeft) en log dan in met het toegezonden wachtwoord. De site lijkt op het eerste gezicht erg ingewikkeld, maar heeft na een beetje uitvogelen veel te bieden, nl. een database met meer dan 7 miljoen vogelwaarnemingen. Ons advies: neus een half uurtje wat rond, probeer wat uit en klik op alles wat klikbaar is.

Denk bij de melding van de waarneming aan het volgende:

Locatiecoördinaten. We ontvangen die graag zo gauw mogelijk om ze op het telpuntenkaartje te kunnen zetten. Elk telpunt krijgt ook een nummer. U hoeft nog geen waarneming in te voeren om het kaartje te kunnen bekijken, een pijl te zetten en de coördinaten af te lezen. Zoom in en zet de "druppel" op het telpunt waar u staat, niet waar u (later) de vogels ziet. Onder het kaartje ziet u 2 coördinaten-systemen staan. X = lng = Longitude = Oosterlengte en Y = lat. = Latitude = Noorderbreedte. X en Y zijn in kilometers (voor de punt) en lng. en lat. zijn in graden. Vermeld de coördinaten in lat. en lng. bij opgave van uw telpunten. Vier cijfers achter de punt is voldoende nauwkeurig.

Datum van telling. Standaard verschijnt de huidige datum. Denk er aan bij latere melding de juiste datum van de telling in te vullen.

Aantal vogels. In het vakje "aantal" vermeldt u eventueel het gemiddelde van 2 tellers. In het vakje "toelichting" noemt u de aantallen per teller.

Tijdstip en weer. Vergeet niet het tijdstip en het weer (ook meer in detail bij toelichtingen) in te vullen

Gedrag. U kunt "ter plaatse" laten staan. Ook als ze hoog of laag zweven of giervluchten uitvoeren.

Alleen als het duidelijk en uitsluitend gaat om voorbijvliegende vogels (in een rechte lijn, vrij snel voorbij trekkend) selecteert u "overvliegend" (richting hoeft niet).

Kleed, sekse en biotoop hoeft niet ingevuld te worden

Vakje "toelichting". In het vakje "Toelichting" vermeldt u "BFVW-telling". de temperatuur, windkracht in Beaufort en andere opmerkingen of ervaringen. Vooral als u meerdere tellingen in dezelfde plaats doet moet u hier ook even het nummer van het telpunt vermelden. Dan kunnen wij ze gemakkelijk herkennen voor de invoer in onze database.

OK. Als alles is ingevuld, drukt u onderaan op de OK-knop. Het invulscherf is dan weer leeg voor een volgende telpunt. Let op dat de tijd, de plaatsnaam en het weertype blijven staan, verander die dus zo nodig.

Waarnemingen bekijken /wijzigen. Uw waarneming en opmerkingen zijn voor iedereen zichtbaar. U kunt dus alle andere waarnemingen ook bekijken. Type in het zoekvenster rechts boven "Gierzwaluw", druk op het vergrootglas, klik op de volgende pagina links in de lijst op "Gierzwaluw" en dan op de volgende rechts in het lijstje op "waarnemingen". Vul de start- en einddatum in (b.v. 14-6 resp. 15-6 voor alle waarnemingen op die twee dagen) en druk op OK. Om uw eigen waarnemingen snel te selecteren en eventueel te wijzigen of te verwijderen, klikt u in het menu "mijn waarneming.nl" op "mijn waarnemingen". Aan het eind van de regel kunt u met symbooltjes statistieken van uw waarnemingen bekijken en ze wijzigen of verwijderen. Wijzigen en aanvullen kan ook door op de blauwe punt voor de regel met uw waarneming te klikken en dan rechtsboven in het menublokje iets te kiezen.

Waarnemingen later veranderen. Als u later onderdelen van de waarnemingen wijzigt, of verwijderd en opnieuw invoert, is er kans dat wij hem al hadden overgenomen in onze tellijst. Wij krijgen niet automatisch bericht van die wijzigingen. Mail uw wijziging dan dus even door aan gierzwaluw@bfvw.nl.

Geen vogels gezien ? Op "www.bfvw-waarneming.nl" moet altijd minstens 1 als aantal ingevuld worden. Maar ook waarnemingen van nul vogels tellen mee. Stuur in dat geval een mailtje naar gierzwaluw@bfvw.nl met vermelding van uw plaats en waarnemingspunt en uw bevindingen.

Wat doen die vogels zo eind juli ?

Het gedrag van de vogels die u eind juli, vooral in de oude dorps- en stadkernen, bezig ziet, is heel verschillend tussen broeders (paartjes die een nestplaats hebben) en niet-broeders of "zoekers" (jonge vogels van 1-3 jaar die nog geen nestplaats hebben).

De broeders zijn al aardig op weg met hun broedsel. Ze hebben allemaal (grote) jongen. Gemiddeld vliegen die rond 20 juli uit. Een enkeling broedt nog. Pa en ma komen steeds vaker langs met insectenballen die ze als een prop in de keel verzamelen. Bij goed licht zie je die soms in de keel zitten. Overdag zoeken ze vaak ver weg maar 's avonds bij mooi weer foerageren ze veel boven de kolonie waar het nest is, soms laag maar vaak ook hoog, waar de insecten maar zitten. De jongen die uitvliegen gaan direct naar Afrika en komen dus niet in het telresultaat. Ouderen volgen daarna ook vrij snel.

De meeste vogels van een kolonie (50-70%) zijn niet-broeders. De meesten zijn begin juni aangekomen uit de overwinteringgebieden in Afrika. Die moeten ook eten maar de helft van het werk bestaat uit het zoeken van een nestplek. Dat doen ze 's morgens maar vooral ook 's avonds. Vaak in ploegjes scheren ze luid schreeuwend langs de daken waar bestaande nesten zitten. Door uitwisseling van geluiden tussen de broeder en de "hangjongere" controleren ze of de nestplek bezet is. Ze klampen zich vast aan de dakpan of de muur bij de ingang en laten zich weer naar beneden vallen. In Engeland noemt men ze "Bangers" (op de deur kloppers). Zo verraden ze ook voor ons de nestplaatsen. Komt er geen geluid terug dan wagen ze het om de ingang in te gaan. Aangenomen wordt dat alle niet-broeders exact weten waar alle nesten zitten en hoe de ingangen er uitzien. Vanaf een uur of 10-11 's avonds stijgen de niet-broeders op naar grote hoogte (1-3 km) waar ze rustig zwevend een soort tukje doen, vaak ver weg, o.a. in concentraties boven het IJsselmeer.

Wat we eind juli dus tellen zijn vooral de nestzoekers en foeragerende broeders. Bij slecht weer en ook 's nachts zitten beide partners op het nest te knuffelen en te poetsen. U kunt het b.v. volgen op de webcam met twee paartjes van Ad van Ugchelen in Mijdrecht: <http://www.gierzwaluwenonline.nl/> .

Aanmelding voor deelname met vermelding van uw naam en woonplaats bij:
Jaap Langenbach op gierzwaluw@bfvw.nl . U ontvangt dan alle benodigde info, een lijst met bezette en vacante telpunten en de actuele handleiding.

BFVW-Gierzwaluw:

http://www.friesevogelwachten.nl/nl/pages/default/0/commissie_broedzorg_gierzwaluw.php

Telresultaat melden:

http://bfvw.waarneming.nl/waarnemingen_all_wg3.php?groep=1

Gierzwaluw-info, tellingen Woudsend

<http://members.ziggo.nl/jaaplängenbach/Gierzwaluwwoudsend.html>

